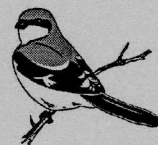
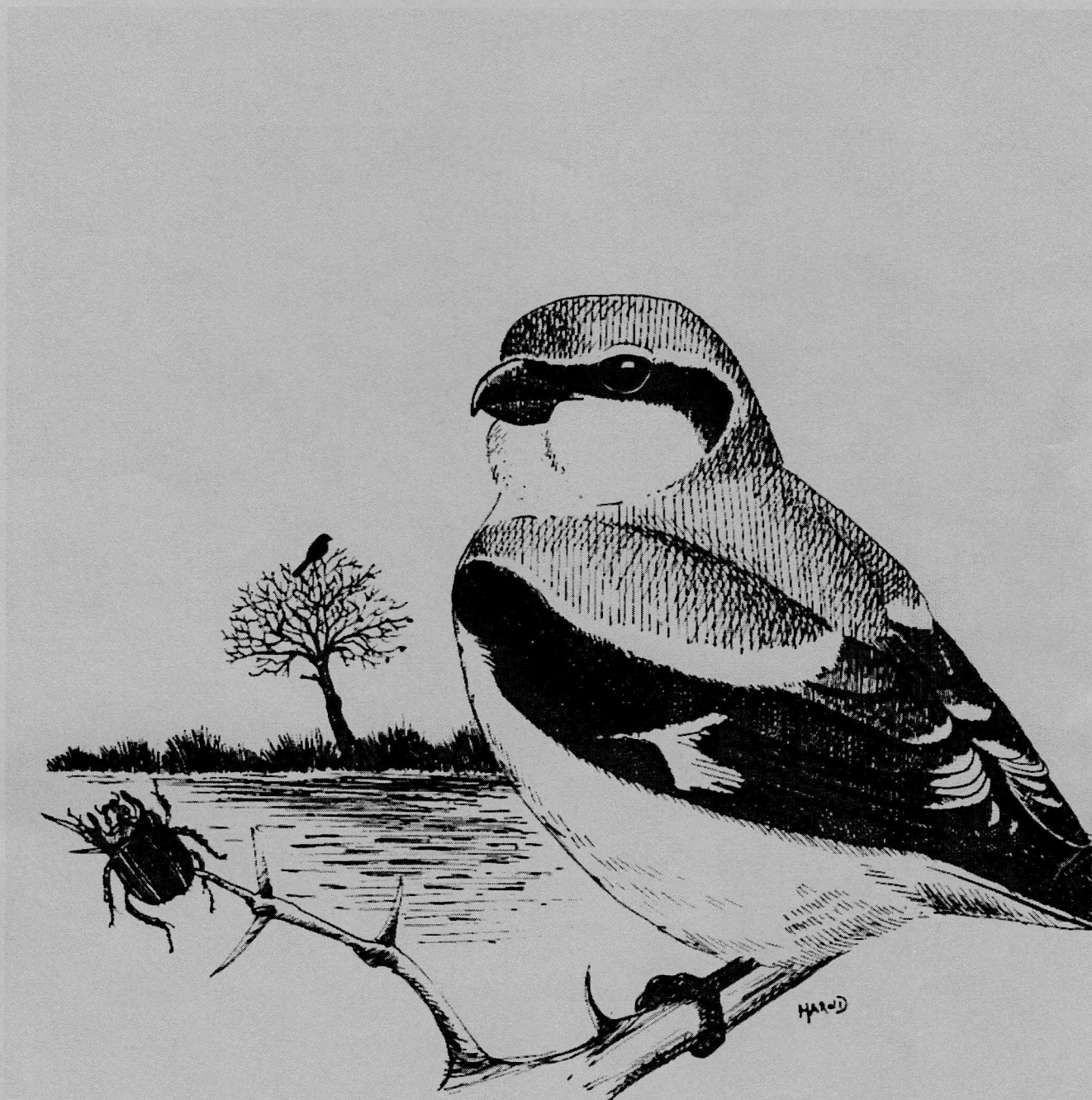

Blauwe Klauwier

Periodiek van Vogelwerkgroep De Kempen jaargang 31 nr. 1

De Blauwe Klauwier is een uitgave van Vogelwerkgroep De Kempen

Redactie

Jan Wouters (eindredacteur)
De Braken 11
5541 AC Reusel
Wim Deeben
Boekweitstraat 24
5503 XR Veldhoven
Robert Kastelijn (fotograaf)
Reinoutlaan 352
5665 AJ Geldrop

Telefoon 049 7642391
E-mail janenmargo@chello.nl

Telefoon: 040 2540797
E-mail: wimdeeben@hetnet.nl

Telefoon 040 2852899
E-mail: r.j.kastelijn@hetnet.nl

Redactie-adres

Jan Wouters (eindredacteur)
De Braken 11
5541 AC Reusel

Telefoon 049 7642391
E-mail janenmargo@chello.nl

Vogelwerkgroep De Kempen

Vogelwerkgroep De Kempen beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de in het wild levende vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin; voorlichting; educatie en beheerswerkzaamheden.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van Vogelwerkgroep De Kempen. Het lidmaatschap start met een proeflidmaatschap van drie maanden. De contributie voor 2003 bedraagt € 30,- per jaar. Gezinsleden betalen € 15,-. Studenten en 65-plussers betalen € 25,-.

Donateurs die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom. Bij een donatie van € 15,- of meer, krijgt men het clubblad een jaar lang toegezonden.

Betaling van contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep De Kempen, onder vermelding van contributie of donatie.

Secretariaat/Postadres

Vogelwerkgroep De Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

E-mail

vwgkempen@hetnet.nl

Homepage

www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

© Copyright 2004

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het jachtbedrijf met de stootvogel in Waalre en omgeving (16e -18e eeuw), deel 2

Jacques Bijnen

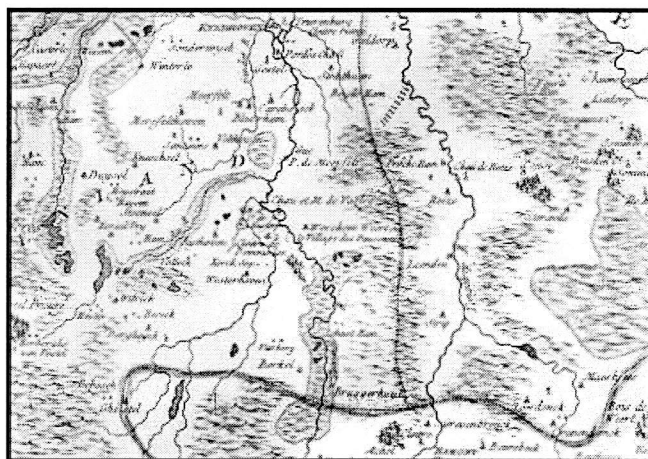
Dit artikel is integraal overgenomen uit de onlangs verschenen genealogie van de familie Bijnen. Vele leden van dit, vanaf het midden van de 15e eeuw, uit Waalre stammende geslacht beoefenden de valkerij in al haar vormen. Het onderwerp beoogt enig inzicht te geven in het ontstaan en de tradities van het jachtbedrijf met de stootvogel in Waalre en omgeving.

De vanggebieden

Het Kempisch gebied met zijn open heidevlakten, schaarse bebossing en horsen (=kreupelhout) lag in de trekroute van de valken. Daarbij gevoegd de talrijke jachten van de hoogadellijke personen met hun gevolg - in de streek rond het Belgische Arendonk-Turnhout - legden de grondslag voor de valkerij in deze contreien. De populariteit van het vederspel met de vogel en zijn prooi deed de vraag naar stootvogels toenemen. Het africhten en vangen van vogels voor jachten lag de inwoners op het lijf geschreven. Zo ontstond omstreeks de elfde eeuw een gespecialiseerde techniek van tam of zeeg maken en trainen van de vogels voor de vlucht. Ondernemende mannen wisten al snel de dringende vraag bij de vorstenhuizen, leenmannen, prinselijke hoven en graaflijke burchten naar getreinde jachtvogels om te zetten in klinkende munt. Het succes van hun arbeid deed hertog Hendrik I van Brabant omstreeks 1220 besluiten in Turnhout een jachthuis te stichten.

De streek Arendonk-Turnhout verwierf faam als centrum van de valkerij in de 13e -15e eeuw vanwege haar afgerichte vluchtvogels en haar mees-tervalkeniers. Men leverde de vogels op bestelling, klaar voor het jachtspel, aan de hoven vergezeld door de specialisten (de eigenlijke valkeniers) en hun helpers.

Vanwege het succes van de valkeniers uit Arendonk-Turnhout breidde het vangen en africhten van de jachtvogels zich uit over het hele gebied van Peel- en Kempenland. Het in de trekroute gelegen heidegebied rond Waalre-Valkenswaard-Leende kreeg steeds meer betekenis voor de

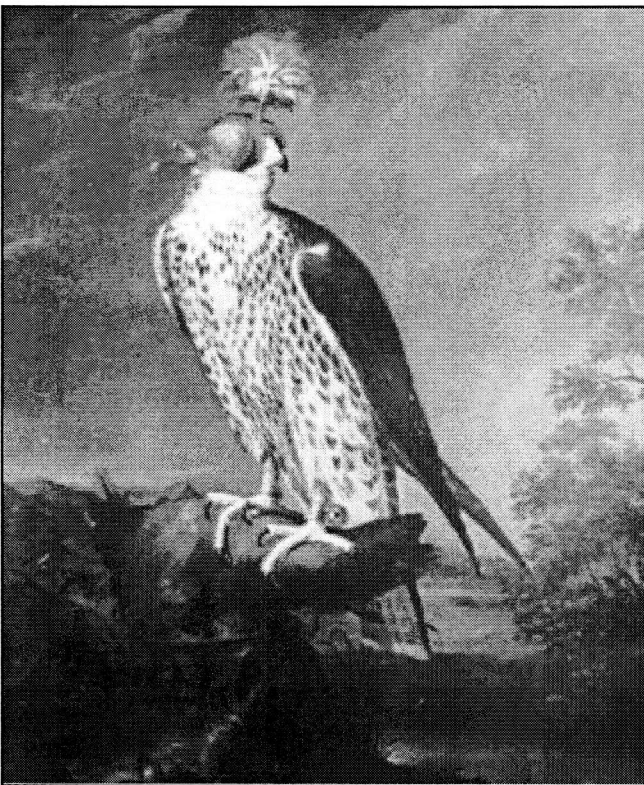
Detail van een kaart uit 1752; uitgestrekte heidevelten rondom Valkenswaard: Werckem, le village des fauconniers. (Sr. Robert Vaugondy, 1752)

vangst op vogels, met name op de slechtvalken: vogels die uitmunten door zeegbaarheid en jachtdrift.

Een niet onbelangrijke bijkomstigheid voor de valkerijontwikkeling van de streek Waalre-Valkenswaard-Leende was de splijting van het Kempisch gebied in Noord- en Zuid-Brabant in 1585, tengevolge van de oorlogen tussen Spanje en de Nederlanden. De gevolgen van deze 80-jarige oorlog waren desastreuus voor Turnhout en omliggende streek. Na 1648 was het land voorgoed gespleten. De valkeniers uit de protestantse Nederlanden wisten zich in deze periode bij de Luthersgezinde Duitse adel te vestigen, waardoor het zwaartepunt van de levering van vogels en valkeniers verschoof naar de in de trekroute gelegen dorpen van de Noord-Brabantse Kempen. Uiteindelijk zou Valkenswaard als centrum voor de vangst en het africhten van jachtvogels over geheel Europa faam en naam krijgen.

Omstreeks de 16e eeuw nam ook de vraag naar krachtige en meerdere jaren inzetbare vogels toe. In het bijzonder waren de IJslandse valken - vooral de kostbare witte exemplaren (geervalken) - door hun superieur geachte kwaliteiten in trek. Geervalken nestelden op moeilijk toegankelijke plaatsen in de rotsen en op klippen in Scandinavië en op IJsland en Groenland. Merendeels werden zij gevangen met een net, maar ook het uithalen van een nest op een horst in de rotsen kwam veelvuldig voor. Verschillende inwoners in de Noord-Brabantse Kempen (o.a. Waalre) wisten concessies te verwerven om deze valken in de verafgelegen noordelijke landen (bijv. Denemarken) te vangen.

Witte geervalk, vermaard om zijn kracht en moed. Door zijn grootte, schoonheid en vedertooi als een hermelijnen mantel statussymbool voor vorsten

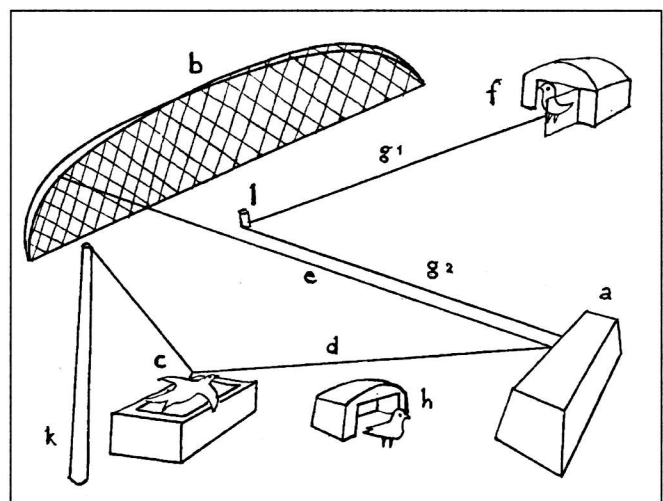
Vangen van de vogels

In de herfst, tijdens de periode van de jaarlijkse trek, werden in onze streek valken - doorgaans slechtvalken - onder de boognetten gevangen om ze daarna voor te bereiden op de vlucht. Ook in het voorjaar - tussen Lichtmis, 2 februari

tot half mei - wanneer de vogels terugkeren naar hun broedgebieden in de noordelijke landen IJsland, Denemarken etc., werd er op valken 'gezeten'. De vangplaatsen of leggen lagen voor de periode 1435-1470 verspreid over een groot Kempisch gebied, waarbij de plaatsen Ravels, Poppel, Baerle, Postel en Arendonk voor de Antwerpse Kempen en voor de Noord-Brabantse Kempen Lieshout, (Hooge)Loon, Bladel, Hilvarenbeek, Oirschot, Mierde, Hapert, Oostelbeers en Eersel werden genoemd. De onderlinge afstand tussen twee vangplaatsen mocht niet minder dan twee uur gaans zijn.

De vangwijze met het boognet voltrok zich als volgt:

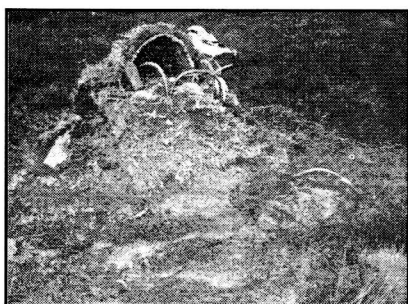
De vanger installeerde zich in een kleine plaggenhut (=tobhut) (a), doorgaans gelegen in de hei, op of tegen een stuifduin of heuveltje (vaak valkenhorst genoemd). Via een kijkopening had hij een goed zicht op het gehele vangstelsel. Het klapnet (b) kon d.m.v. het koord (e) met één ruk worden dichtgetrokken. Een ander koord (d) bediende een lokaas of loer (een nagebootste duif) (c); dit koord was met het andere eind aan een paal (k) bevestigd. Bij de tobhut was een met plaggen afgedekt kooitje (h) geplaatst met daarin een klapekster. Aan het derde koord (g1 en g2) was een levende prooiduif bevestigd, opgesloten in een hokje (f). De draad (g1,2) liep door een oog aan een paaltje (l), dat midden onder het boognet in de grond was geslagen. (zie afbeelding)

Reconstructie, gebaseerd op gegevens uit 1614.

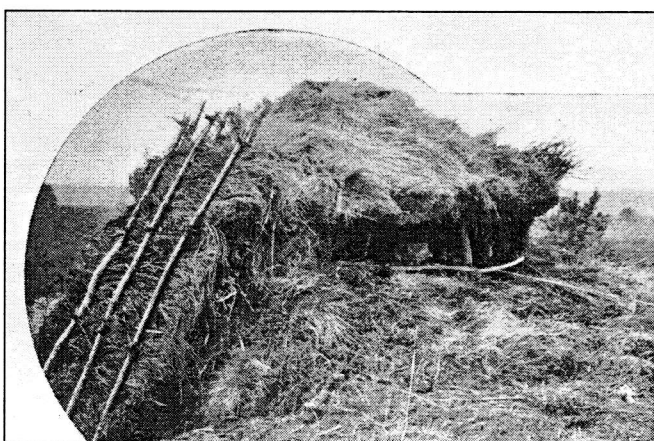

Wanneer een valk verscheen reageerde de klap-
ekster paniekerig, waardoor de vanger werd ge-
waarschuwd. De

*Klap-
ekster als lokkende schild-
wacht voor zijn kooitje (foto
1992)*

waarschuwd. De
aandacht van de
naderende valk
werd getrokken
door de lokduif te
bewegen via het
koord (d). Nader-
de de valk, dan
liet de vanger de
lokduif in het
gras vallen. Ver-
volgens werd het
duivenkotje

*Tobhut in de hei met valkenvanger op de uitkijk
(1909)*

opengetrokken en de duif probeerde weg te vlie-
gen. Dit lukte niet en de valk stortte zich op de
prooiduif, greep hem en liet niet meer los. Door
aan koord g2 te trekken kwam de valk met zijn
'prooi' onder het net terecht. De vanger klapte
het dicht en haalde snel de valk onbeschadigd
onder het net vandaan en voorzag hem van een
kapje. De vogel was gevangen en kon worden af-
gericht.

Vanzelfsprekend kende deze vangwijze aanpas-
singen en verbeteringen.

De vangplaatsen (leggen) bevonden zich op vast-
gestelde plekken in de hei en werden verpacht;
dit pachtrecht was familiebezit met erfrecht voor
de nakomelingen (mits voldaan werd aan het
pachtgeld).

De 'slegerpalen, pengels en put' mochten nooit
verwijderd worden, omdat het de kenmerken van
het privilege waren.

De jachtvogels

Het beschikken over een goede jachtvogel was
een dure aangelegenheid. Het vangen -vaak in
verafgelegen gebieden -, het geduldig africhten,
de voortdurende zorg, het voedsel en de verre,
langdurige reis naar de vorstenhoven waren fac-
toren, die een hoge prijs eisten. Ook de soort en
het uiterlijk van de vogel waren van belang. De
vogels, die in onze streek gevangen, getemd en
voor de jacht afgericht werden, behoren tot twee
verwante families: de valk- en de havikachtige.
Het woord valk is een verzamelnaam voor meer-
dere stootvogels van een geslacht, waartoe ook
de havik en de sperwer worden gerekend. De
valkachtige (van het geslacht *Falco*) worden ver-
tegenwoordigd door de giervalk, smelleken, bui-
zerd, torenvalk en blaaval; de havikachtige
(*accipiter*) alleen door de havik en sperwer. De
valkachtige is herkenbaar aan de getande boven-
bek en in de vlucht onderscheidt hij zich door
zijn scherpe puntige vleugeltoppen; de havik
en sperwer hebben kortere, ronde vleugels.
De prijs voor een slechtvalk lag in 1631 op 40
gulden; voor een witte geervalk lag de koopprijs
aanzienlijk hoger dan voor een edel rijpaard.
Voor dit laatste betaalde Maria van Hongarije
tussen 146 en 160 gulden, maar voor een mooie
witte geervalk moest zij in 1536 meer dan 200
gulden neertellen. Omstreeks het eerste kwart van de
15e eeuw had men een voorkeur voor de jacht met de
sperwer.

Tot de jachtvogels, die in de Kempenstreek het
meest gewild waren, behoorde de slechtvalk
(*Falco peregrinus*). Dit is een fiere vogel, bij
mensenmaat van flinke afmetingen, slank, ge-
spierd, met opmerkelijke grote tenen en uiterma-
te sterke klauwen. De vleugelslag meet 30 tot 37
cm. Hij draagt de naam 'koning der jachtvogels'
en geldt voor de vlucht als onovertroffen en hoe-
wel hij kleiner is dan de geervalk, moet deze in
de slechtvalk zijn meerdere erkennen. De hoge
hemel is zijn domein, hij heerst er oppermachtig.

De slechtvalk jaagt op alle wild, maar werd in de 17e eeuw meest afgestemd op reigers. Talloze generaties valkeniers hebben hem tot en met de dag van heden aanbeden. Een slechtvalk geeft nooit op, hij strijdt en houdt vol tot volkomen uitputting en overgave van de vangst.

Gebelde slechtvalk

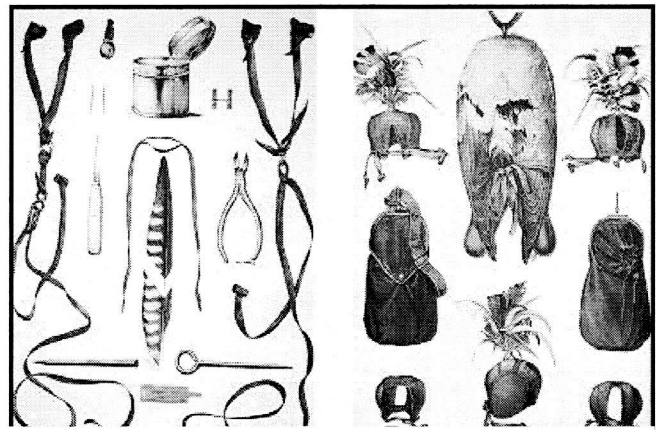
Attributen

Enkele attributen, die de valkenier gebruikte, waren:

De **huif**: een uit leer vervaardigd kapje, dat op de kop van de valk werd gezet om de vogels het zien onmogelijk te maken. De bedoeling van een kapje was om de vogel rustig te houden voor de africhting (en ook tijdens de jacht). De bovenzijde van de huif was doorgaans versierd met een toef van samengebonden veertjes.

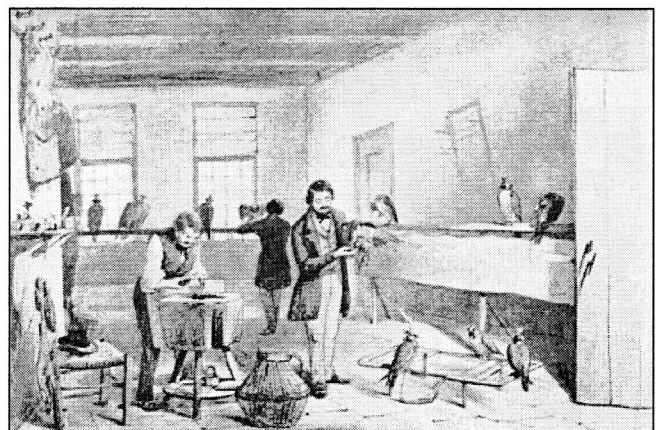
Aan de poten van de valk werden de schoenen of **werpriemen** bevestigd en deze nam men nimmer af. Werpriemen waren riempjes van leer circa 60 cm lang, waarmee de valkenier de vogel vasthield. Aan het einde hiervan bevestigde men met een 'draai' (=dubbele metalen ring in de vorm van een acht, beide ogen draaibaar verbonden om een pennetje) de **langveter**: een 1 meter lange

leren riem, die diende om de vogel aan zijn rek te binden of om hem vast te houden, wanneer hij op de hand gedragen werd. Aan de poten zaten schelklinkende metalen **bellen**, waardoor het mogelijk was de plaats van de vogel te bepalen. Als de vogel tijdens de jacht niet op de hand van de valkenier gedragen werd, zat hij op een zogenoemde **cagie**: een raam dat door de valkeniersknecht vervoerd werd door middel van schouderbanden.

Valkerijbenodigdheden

In het **valkhuis** of de valkenkamer werden de vogels verzorgd; daar zaten de vogels op een lat, door twee palen ondersteund. Een afhangend kleed zorgde ervoor dat de vogels bij het verliezen van hun evenwicht weer op de lat konden klauteren. De **valkenierstas** van laken of leer, waarin steevast een 'aasbus' (=doos of trommel) met stukjes vlees, reserveveren en reparatiegerei - om beschadigde slagpennen te repareren - zaten. **Handschoen** met kap, waarop de vogel gedragen werd, ter bescherming van hand en onderarm.

De valkeniers prepareren hun vogels in de valkenkamer

De eerste valkeniers uit Waalre

Er kan geen twijfel over bestaan dat de jacht met de vogel in de streek van de Noord-Brabantse Kempen al minstens sedert het begin van de dertiende eeuw bekend was.

De eerste spaarzame bronnen hierover (met namen en plaatsen in relatie tot het valkerijbedrijf) dateren echter pas uit omstreeks 1500. In 1487 komt in Eindhoven een huis 'den Vallick' genaamd, voor en in 1502 is er in Gemert sprake van een contract over een reis naar Denemarken om er valken te vangen.

Geleidelijk komen er in de 16e eeuw gegevens met namen van valkeniers uit het gebied van Peel- en Kempenland. De eerste namen van personen uit de streek Waalre-Valkenswaard-Leende, waarvan vast staat of waarvan gevoeglijk kan worden aangenomen dat zij op een of andere wijze actief waren in het vogelbedrijf, zijn te halen uit de vroegste (16e eeuw) bewaard gebleven (plaatselijke) archiefstukken.

Deze bronnen lichtten tevens een tipje op van de betrokkenheid bij de valkerij door verscheidene leden van het geslacht Bijnen; aanvankelijk werden zij genoemd met een patroniem en vanaf circa 1575 met de familienaam. In 1548 kocht Michiel Ghysbrecht (Bertel)meus - de kinderen van een broer van hem namen de familienaam Bijnen aan - een vogel voor levering elders; ook bezat hij zeer waarschijnlijk rechten in een vangplaats (legge) in Denemarken. Vervolgens ontmoetten we in 1572 de gebroeders Aert en Lauvreys met hun oom Jan (broer van hun vader en Michiel) betreffende een verklaring over door hen in Denemarken gevangen en opgesloten dieren (vogels). Genoemde Aert sloot in 1575 een akkoord om in Denemarken een legge (=vangplaats om valken te vangen), genaamd *Porop*, te mogen bereizen. Samen met twee andere broers, genaamd Henrick en Jasper, kocht Aert in 1601 een legge in Denemarken, genoemd *Aurop*. Voorts kochten Aert en Jasper samen met (neef) Meus (de zoon van hun intussen overleden broer Henrick) in 1614 de rechten en gereedschappen in een legge te Denemarken, genoemd *Poorop* (waarschijnlijk de legge van 1575, waarin Aert reeds rechten had verworven).

Genoemde Meus (=Bartholomeus Henrick Bijnen) bleek in de eerste helft van de 17e eeuw vangrechten te hebben gehad (titel van aankomst onbekend) over twee leggen te Denemarken, genaamd *Berbi* en *Hamur*, respectievelijk gelegen in Schoonen en Noordstranden.

Naast deze vangplaatsen in Noord-Europa had ook het heidegebied rond Waalre-Valkenswaard een grote betekenis als vanggebied voor voornamelijk slechtvalken.

De vier voornoemde gebroeders (Aert, Lauvreys, Jasper en Henrick), beschikten dus over rechten om in Denemarken valken te vangen om ze - na africhting voor het vluchtbedrijf - naar hun opdrachtgever te vervoeren.

De nazaten van deze broers troffen we veelvuldig aan in relatie tot de beoefening van de jacht met de valk. Het was niet ongebruikelijk dat de verbondenheid met het valkerijbedrijf in een lange traditie van vader-op-zoon werd doorgegeven. Kinderen van deze broers vestigden zich in de dorpen rond Waalre, waar zij met hun broodwinning in de valkerij tot bloei kwamen, bijvoorbeeld vier en vijf opeenvolgende generaties nakomelingen van twee zonen (Jan en Jacob) van Lauvreys, Henrick met vier geslachten en de mannelijke nakomelingen van Aert tot in vier vertakkingen (achter)kleinkinderen. Ook de continuïteit met het 'huis', waarvoor men werkte, was groot. Van de tak van Lauvreys en Henrick is bekend dat zij over een periode van meer dan honderd jaar in dienst waren van het vorstendom Brandenburg-Pruisen en de nakomelingen van Aert waren ruim een eeuw onafgebroken verbonden aan het keizerlijk hof te Laxenburg-Wenen. In Pruisische akten, die betrekking hebben op deze valkerijactiviteiten, werd de naam Bijnen geschreven als Bienen: in het Duits is dit gelijk aan Bijnen. In Oostenrijkse stukken werd de naam geschreven als Bunnan. Zoals we hiervoor reeds schetsten, bleef de streek Arendonk-Turnhout tot in de 17e eeuw het centrum van de Brabantse valkerij. We zagen de opkomst - in de eerste helft van de 16e eeuw - van de valkerij te Waalre en de verbintenis van Waalre en omliggende plaatsen met nazaten uit de familie Bijnen.

De periode van 'verschuiving' van de Antwerpse naar de Noord-Brabantse Kempen en een relatie tussen de valkeniers indertijd komt onder andere tot uiting door huwelijken onder valkeniersfamilies in deze contreien. Opvallend hierbij zijn een aantal huwelijken tussen zonen van de tak Bijnen te Eersel met dochters van bekende valkeniersgeslachten uit Arendonk, bijvoorbeeld zonen van Aert Bartholomeus Bijnen: Gijsbert huwde 1e met Anneken **Crols** en 2e in 1629 te Arendonk met Maeijken **Bleijs** (Bluijsen); zijn broer Hendrick huwde in 1636 met Anneken **Crollens** en in een latere generatie vonden we Dionysius Bijnen, die in 1695 te Arendonk huwde met Jenno **Denen** of De(e)ns en zijn broer Arnoldus huwde aldaar in 1692 met Anneken **Breijnarts** (Breynaerts).²⁾

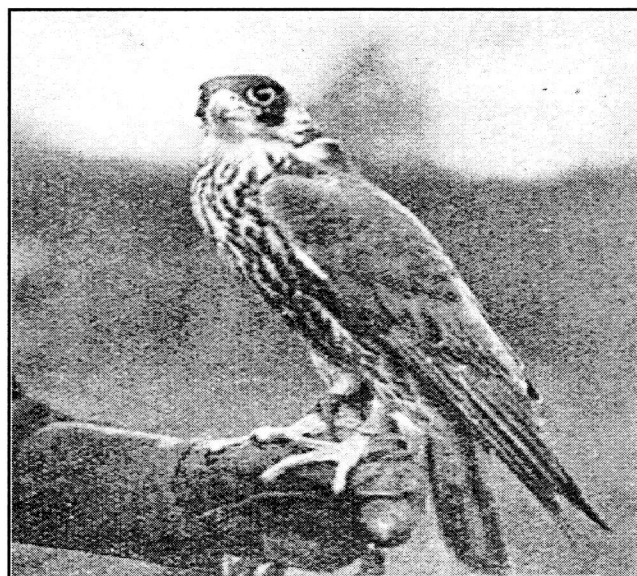
Ten dienste van het vluchtbedrijf (De stand van de valkeniers)

De mannen in onze streek, die zich toelegden op het vangen en africhten van de stootvogels, werden al snel gevraagd hun diensten aan te wenden voor het verdere onderhoud van de dieren en het vergezellen van hun opdrachtgevers tijdens de jacht. De valkenjacht zelf was een elitaire en dus uitsluitend vorstelijke aangelegenheid. Er ontwikkelde zich een afzonderlijk beroep: een nieuwe klasse binnen de sociale context van de streek. De omgang met de adelstand in een verre en nieuwe omgeving tilde de valkeniers duidelijk uit boven de oude dorpsgenoten en door hun financiële welstand kwamen zij meer op hun eigen benen te staan. Zij hadden iets van de wereld gezien, mensenkennis opgedaan en maatschappelijke verhoudingen leren beoordelen. Het aanzien en de achting om hun persoonlijke hoedanigheden en welstand, die het loon was van hun werk, riep de valkeniers tot (bestuurlijke) functies binnen de plaatselijke samenleving.

Africhten en opleiden van de valk

De Kempenaars zijn eigenlijk altijd meer vangers en africhters dan beoefenaars van het 'jachtspel' geweest. Het zeeg (=tam, plooibaar) maken van een vogel, die reeds op een prooi heeft gevlogen, is vele malen moeilijker dan het 'africhten' van een uit het nest geroofde jong.

De gevangen vogel werd 4-5 dagen in volkomen duisternis gehouden (gehuifd) en gedurende die tijd door een en dezelfde persoon van aas voorzien, gestreeld en toegesproken. Hierna kon het africhten beginnen, waarbij het aas (= voedsel) een doorslaggevende rol vervulde. Het werd verstrekt als beloning om de vogel onder invloed te brengen van en vertrouwd te maken met de africhter. Eerst werd hem binnenshuis geleerd te vliegen op het aas, vervolgens op een nagemaakte vogel en daarna herhaalden deze oefeningen zich buiten, aanvankelijk aangelijnd en tenslotte in vrije vlucht. Na verloop van een dag of vijf was de valk zeeg op de hand. Als beloning kreeg

Met de valk op de vuist

hij steeds een stuk levend of gedood wild; soms mocht hij zijn gevangen prooi behouden om te verslinden. Dit alles geschiedde volgens de natuurwet (om de af te richten vogel door een zachte behandeling en goede verzorging aan zijn verzorger te hechten). Het zal duidelijk zijn dat daarbij geduld, geduld en nog eens geduld moest worden opgebracht.

Literatuur:

Bijnen, J. 2003 Genealogie Bijnen: van Waelre's aerd 566 pagina's ISBN 90-75783-11-6.

Wordt vervolgd, in de volgende uitgave van de Blauwe Klauwier.

Nestkastenverslag Golfbaan Welschap 2004

Wil de Veer

Resultaten van de jaarlijkse controle. Veranderingen leiden tot explosieve groei aantal uitgevlogen jongen.

Eind februari werd, samen met diverse vrijwilligers, begonnen met het schoonmaken van de nestkasten. Tot onze grote vreugde bleek op 28 februari één van de kasten bezet te zijn door een Bosuil. Het legsel bevatte vier eieren. Uiteindelijk zijn er twee jongen uitgevlogen. Daar de kast wat aan de krappe kant was is er inmiddels een grotere kast gehangen.

De kasten zijn dit jaar vier keer gecontroleerd. De eerste ronde werd gedaan op 19 april. In totaal hangen er 140 kasten. Dit waren er in 2003: 132. Zonodig werden er kasten vervangen of gerepareerd. Kast die aan vervanging toe waren zijn niet weggegooid, maar zijn in een houtwal geplaatst. Deze zijn ongenummerd en worden niet meegeteld. Indien deze kasten door vogels worden bezet zal hiervan apart melding worden gemaakt. Er zijn dit jaar achttien kasten niet in gebruik geweest (ongeveer 13%), waarbij opgemerkt dat vijf kasten pas in mei of later zijn opgehangen en één kast in gebruik was genomen door hommels. Ter vergelijking, in 2003 waren er van de 132 kasten, 24 niet in gebruik (ongeveer 18%). In 2002 waren er van de 90 kasten, 36 niet in gebruik (40%).

In het algemeen hebben de vogels geprofiteerd van het grotere aanbod en de diversiteit van de nestkasten. Bij de Koolmees en de Pimpelmees komt dit duidelijk tot uitdrukking bij het aantal jongen dat is uitgevlogen. Dit ondanks dat de Pimpelmees dit jaar minder kasten heeft bezet, in vergelijking met vorig jaar. De Bonte Vliegenvanger schijnt zich voorgoed te hebben gevestigd op Golfbaan Welschap. Voor deze soort worden er in het voorjaar bij enkele kastjes plaatjes voor het invlieggat geplaatst. Dit om te voorkomen dat andere vogels gebruik maken van deze kastjes. De Bonte Vliegenvanger arriveert namelijk pas

rond de derde week van april en diverse andere soorten zijn dan al aan het broeden.

Bonte vliegenvanger (vrouwje)

Foto: Wim Deeben

De Kauw heeft in dezelfde kast als het vorig jaar een nest gemaakt, maar is niet tot broeden gekomen. De Zwarte Mees en de Roodborst maakten gebruik van een kastje dat bedoeld is voor de Boomkruiper. Dit type kast heeft een opening aan de zijkant zodat de soort van de stam in de kast kan lopen.

Naar aanleiding van de vele enthousiaste vragen over het vogelleven op de golfbaan, en met name de belangstelling voor de nestkasten, is, in samenwerking met de greenkeepers, besloten om een kast op te hangen waarin het eventuele broedsucces, via een doorzichtige zijkant, is te volgen. Dit bleek zowel voor de vogels als voor de golfers een groot succes.

Vijf kasten zijn twee keer gebruikt.

In totaal zijn er tien soorten die gebruik hebben gemaakt van de nestkasten, waarbij de Roodborst en de Winterkoning als verrassend kunnen worden beschouwd, gezien de natuurlijke nestmogelijkheden voor deze soorten op en rond de golfbaan. De verwachting is dan ook dat dit een incident is geweest.

In een van de kasten werd naast de jonge koolmezen een dode volwassen vogel aangetroffen. Hoewel er enige twijfel was of de jongen nog een kans zouden hebben, bleek bij een volgende controle dat alle waren uitgevlogen.

Het gebied is verdeeld in twee gedeelten waarbij op het westelijk deel, tussen het fietspad en het Beatrixkanaal, eveneens kasten zijn gehangen. Dit is alvast gedaan in verband met de te verwachten veranderingen op het oostelijk deel van het terrein vanwege de uitbreiding van de snelweg. De broedresultaten in het westelijk deel zijn niet mee genomen in de vergelijking met de resultaten van 2003. Wel worden deze in dit verslag apart vermeld.

Boomkruiper

Foto: Hendrik van Kampen

Dezelfde soort maakte ook gebruik van de spechtenkast. In de loop van het jaar is er een speciale kast geplaatst voor de Torenvalk (ongenummerd).

Soort	Aantal	Uitgevlogen jongen	2003	Uitgevlogen jongen
Bosuil	01	02	-	-
Winterkoning	01	meerdere*	-	-
Roodborst	01	05	-	-
Bonte Vliegenvanger	04	13	01	03
Zwarte mees	01	meerdere*	01	meerdere*
Pimpelmees	34	>251	43	>169
Koolmees	47	>320	36	>173
Boomklever	01	meerdere*	01	meerdere*
Boomkruiper	01	01	-	-
Spreeuw	05	15	01	05

* Om verstoring te voorkomen is het juiste aantal niet vastgesteld.

In het westelijk deel hangen zeventien kasten, waarvan er vier niet in gebruik zijn geweest (ongeveer 24%). Eén kast, speciaal gemaakt voor de Steenuil, werd geschonken door Het Brabants Landschap. We hopen in de toekomst deze soort op de golfbaan te mogen verwelkomen. Dit jaar werd de kast direct in gebruik genomen door een koppel Spreeuwen.

Soort	Aantal	Uitgevlogen jongen
Pimpelmees	06	56
Koolmees	04	37
Spreeuw	03	14

Het werk dat de afgelopen drie jaar is verricht, waarbij veel zaken zijn veranderd, heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen. Gelet op het percentage bezette kasten dat dit heeft opgeleverd is het resultaat opzienbarend. Er is nu een basis gelegd voor jarenlang vogelplezier op Golfbaan Welschap. Duidelijk zal zijn dat er voor dit succes meerdere factoren van belang zijn zoals ondermeer, voedselaanbod en gunstige weersomstandigheden.

De Ramsar Conventie

Piet van Happen

In 1971 werd het Verdrag van Ramsar gesloten. Dit verdrag was de eerste aanzet om de vogels in waterrijke gebieden van internationale betekenis te beschermen.

Inleiding

In het voorjaar van 2004 vond het Symposium Wetlands plaats met de titel "Wetland, een collectief bezit. Wise-use en beheer, noodzaak voor behoud". Tijdens zo'n dag staat "Het Verdrag van Ramsar" centraal. Om wat, meer bekendheid over de inhoud van het verdrag te geven leek het mij een goede zaak om deze te publiceren.

Het verdrag van Ramsar:

In 1971 werd het Verdrag van Ramsar (Iran) (de Ramsar Conventie) gesloten. Dit verdrag was de eerste aanzet om de vogels in waterrijke gebieden (zogenaamde wetlands) van internationale betekenis te beschermen. De Conventie verplicht de regeringen de gebieden te beschermen en het belang van de natuur in de gebieden zwaarder te laten wegen dan menselijke belangen. Helaas zijn veel staten niet erg voortvarend in het uitvoeren van de voorschriften van het Ramsar-verdrag.

Nederlandse Ramsar-gebieden

In 1995 zijn door de Nederlandse regering drie nieuwe gebieden officieel aangemeld als wetland van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie (ook bekend als Conventie van Ramsar). Het gaat om het Zwarte Meer (tussen Overijssel en de Noordoostpolder), het Krammer-Volkerak en het Verdronken Land van Saeftinghe. Van de zevenenzestig wetlands met een totale oppervlakte van 986.500 hectare, die volgens een inventarisatie in 1994 voldoen aan de criteria voor wetlands van internationale betekenis voor watervogels, waren eind 1998 negentwintig gebieden geheel of voor een belangrijk deel als zodanig aangemeld oftewel ongeveer één derde. Opsplitsing in grote wateren en overige wetlands laat zien dat de aangemelde

oppervlakte voornamelijk betrekking heeft op de grote wateren, namelijk 90% van het totaal. De Waddenzee en Oosterschelde maken daarvan het leeuwendeel uit. Belangrijke grote wateren die nog niet zijn aangemeld zijn onder meer het IJsselmeer, de Grevelingen en de Westerschelde.

Voor de lagere overheden in Nederland zijn onvoldoende bekend met wetlands en hun beschermde status, aldus staatssecretaris Faber van het ministerie van LNV.

Algemene bepalingen

Wetlands' zijn volgens de Ramsar-conventie alle waterrijke gebieden en kleine eilanden, met uitzondering van de zee beneden de 6 meter dieptelijn. De gebieden moeten van duidelijke internationale betekenis zijn, waarbij het gaat om ecologische, zoölogische, botanische, limnologische of hydrologische aspecten. Een wetland kan een Ramsar-gebied worden als het een goed voorbeeld is van een natuurlijk of bijna-natuurlijk waterrijk gebied dat: kenmerkend is voor de streek, of voorkomt in meerdere streken op aarde, of een kenmerkende rol speelt in internationale natuurlijke processen, of zeldzaam is in de desbetreffende streek (maar er wel thuis hoort). Verder moet het gebied belangrijk zijn voor zeldzame planten en/of dieren, of een belangrijke rol spelen in de biologische diversiteit van de streek, of van speciaal belang zijn voor planten en/of dieren in een kritieke fase van hun ontwikkeling, of van speciaal belang zijn voor endemische soorten. Tenslotte zijn er nog criteria ten aanzien van de vogels in het gebied: Het moet tenminste 20.000 watervogels herbergen, of een speciale rol spelen ten aanzien van typische wetlandsoorten, of minstens 1% van de populatie van typische wetlandsoorten herbergen, of een speciale rol spelen ten aanzien van typische

wetland-soorten, of minstens 1% van de populatie van typische wetland-soorten te herbergen. Het beherende land moet in het wetland een actief natuurbeschermingsbeleid voeren om de kwaliteiten te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Het menselijk medegebruik moet voldoen aan het 'wise use' principe, wat wil zeggen dat de natuurlijke processen in het gebied voorrang hebben boven menselijke exploitatie. Later kwam daar het principe van 'sustainable utilisation' bij, wat wil zeggen dat het huidige gebruik geen schade mag toebrengen aan het belang van volgende generaties bij het gebied.

Pas in 1974 voldeed een land aan de bepalingen in het Ramsar-verdrag. Dit was Australië, waar men het beheer van het Coburg-schiereiland in overeenstemming bracht met de criteria. In december 1995 waren er over de hele wereld 771 Ramsargebieden, verdeeld over 91 deelnemende landen. De witte vlekken op de Ramsar-kaart liggen vooral in Afrika, Arabië en Midden- en Zuidoost Azië. Het totale oppervlakte van de Ramsar-gebieden bedroeg eind 1995 52,3 miljoen hectare.

In de Waddenzee verblijft van 25 watervogelsoorten meer dan 1% van de wereldpopulatie. Daarmee voldoet dit gebied ruimschoots aan de basiseisen voor aansluiting bij die conventie.

Het Nederlandse deel van de Noordzee herbergt in de herfst en winter tien zeevogelsoorten waarvan meer dan 1% van de wereldpopulatie dan daar voorkomt.

In het Schelde-estuarium komen sinds het begin van de jaren negentig 16 watervogelsoorten voor die meer dan 1% van de wereldpopulatie vormen.

Wetlands in Nederland

In de periode tussen 1980 en 1995 zijn er achttien wetlands door Nederland op deze Ramsar lijst geplaatst. In 2000 zijn nogmaals zesentwintig wetlands toegevoegd. Voor zesentwintig wetlands heeft Nederland wetlanddiploma's gekregen.

De volgende gebieden staan op "Het Ramsar list of Wetlands of International Importance:

- 1 Alde Feanen
- 2 Bargerveen
- 3 Boschplaat
- 4 Broekvelden / Vettenbroek*
- 5 De Biesbosch (zuidelijk gedeelte)
- 6 De Deelen
- 7 De Wieden*
- 8 Deurnse Peelgebieden
- 9 Drontermeer*
- 10 Engbertdijksvenen
- 11 Fluessen / Vogelhoek / Morra*
- 12 Grevelingen*
- 13 Griend
- 14 Groote Peel
- 15 Haringvliet*
- 16 Hollands Diep*
- 17 IJmeer*
- 18 IJsselmeer*
- 19 Ketelmeer en Vossemeer*
- 20 Krammer-Volkerak
- 21 Lauwersmeer*
- 22 Leekstermeergebied*
- 23 Markermeer*
- 24 Naardermeer
- 25 Oostelijke Vechtplaspen*
- 26 Oosterschelde en Markiezaatmeer
- 27 Oostvaardersplaspen
- 28 Oudgaasterbrekken e.o.*
- 29 Rottige Meenthe*
- 30 Sneekermeer / Goëngarijpsterpoelen / Terkaplesterpoelen and Akmarijp*
- 31 Veerse Meer*
- 32 Veluwemeer*
- 33 Verdrongen land van Saeftinge*
- 34 Voordelta*
- 35 Voornes Duin*
- 36 Waddeneilanden, Noordzee, Breebaart*
- 37 Waddenzee
- 38 Weerribben
- 39 Westerschelde
- 40 Wolderwijld en Nuldernauw*
- 41 Zoommeer*
- 42 Zuidlaardermeergebied*
- 43 Zwanenwater
- 44 Zwarte meer

Wetlands met een diploma.

De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2004

Wim Deeben

In 2004 is er in heel de Kempen weer naar nesten van de Huiszwaluw gekeken.

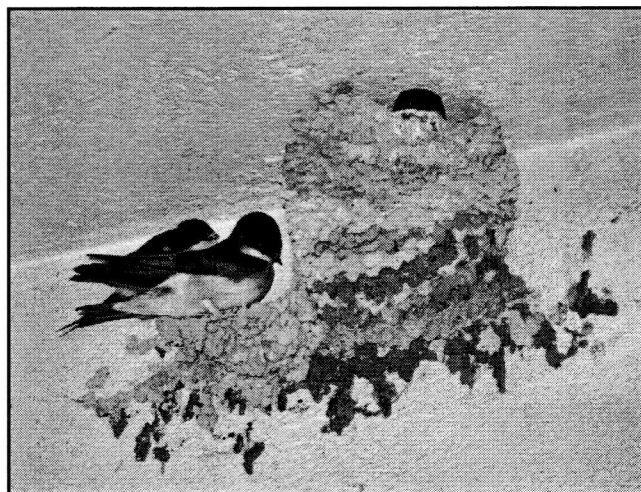
Inleiding

Ten opzichte van 2003 zijn er enkele veranderingen: Duizel, Hapert, Knegsel, Lage Mierde, en Oerle zijn weer geteld, in Wintelre is op meerdere plaatsen geteld.

In het buitengebied hebben er ten opzichte van 2003 ook enkele veranderingen plaats gevonden.

Overzicht 1984 tot en met 2004

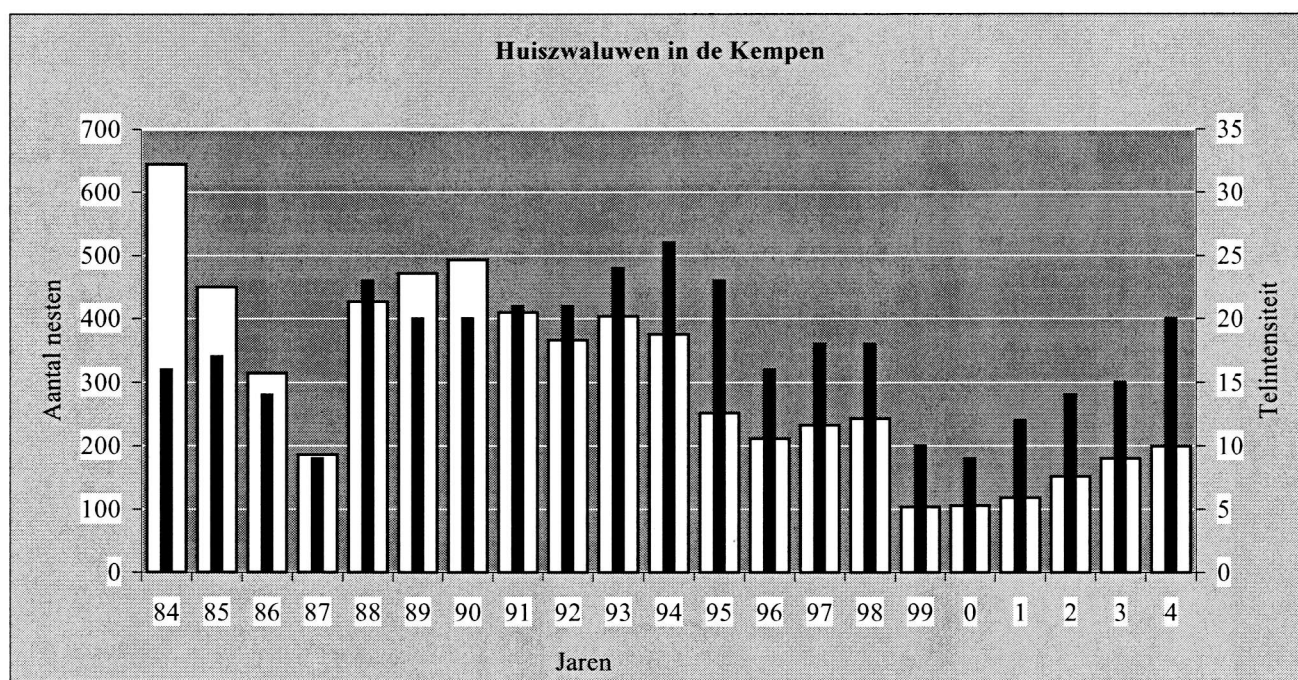
In tabel 1 is een overzicht te zien van de getelde nesten in de loop van de afgelopen eenentwintig jaar. Ook is de telintensiteit per jaar aangegeven. Deze staat voor het aantal plaatsen waar de Huiszwaluwen geteld zijn in dat jaar. In tabel 1 zijn deze resultaten overzichtelijk weergegeven: zowel van de aantallen als van de telintensiteit.

Huiszwaluwen bezig met hun nestbouw

Foto: Wim Deeben

Tabel 1. Aantal nesten van de Huiszwaluw in de Kempen (witte balk) en het aantal plaatsen waar is geteld (zwarte balk) in de periode 1984-2004.

Tabel 2. Overzicht van de getelde huiszwaluwnesten in de Kempen van 1984 – 2004.

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04
Acht	--	6	8	11	11	16	9	12	10	--	17	19	26	26	27	--	--	--	5	28	27
Bergeijk	--	8	6	--	6	7	6	3	7	8	8	7	4	4	1	--	--	--	--	--	--
Bladel	--	39	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1	1	1
Breugel	24	20	9	9	12	13	12	5	9	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Budel	--	--	--	--	31	31	22	20	14	6	5	2	16	11	7	--	--	--	--	--	--
Budel Dorplein	--	--	--	--	30	25	25	26	26	23	12	10	--	--	13	--	--	--	--	--	--
Budel Schoot	--	--	--	--	10	7	12	3	6	2	2	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Casteren	27	--	--	--	6	12	--	--	--	14	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Duizel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	--	--	--	0
Eindhoven	97	82	53	42	29	31	25	29	30	23	18	17	24	20	21	6	3	3	20	7	4
Geldrop	77	32	36	40	44	49	56	39	32	16	19	24	17	20	16	14	--	8	5	11	10
Hapert	33	13	14	13	21	17	17	11	10	--	12	6	--	--	--	--	--	--	--	--	0
Heeze	1	8	15	18	21	13	10	4	8	4	14	16	13	8	14	20	26	21	26	27	19
Hoogeloon	37	33	--	--	--	--	--	--	--	7	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Knegsel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4	2	--	--	--	--	--	--	--	--	2
Lage Mierde	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1
Leende	34	23	--	5	4	3	11	6	6	8	9	6	5	6	2	0	0	0	2	1	3
Leenderstrijp	--	--	--	--	--	--	--	--	--	45	35	32	33	32	53	--	--	--	--	--	--
Luyksgestel	37	21	19	--	24	22	25	22	19	23	18	18	8	9	10	--	--	--	--	--	--
Maarheeze	--	--	--	--	2	45	51	42	36	33	31	--	--	33	--	--	--	--	--	--	--
Nuenen	73	43	38	21	19	--	--	16	12	18	18	12	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Oerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2
Reusel	68	46	--	--	44	49	49	28	27	15	16	17	11	3	3	2	2	0	1	2	1
Soerendonk	--	--	--	--	34	39	27	26	27	19	19	--	--	11	--	--	--	--	--	--	--
Steensel	21	26	26	27	32	30	30	27	19	19	6	3	9	8	5	3	1	2	2	0	0
Sterksel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	40	48	--	--	--	19	18	21	19	22	18	23
Veldhoven (de Run)	40	21	29	--	21	34	40	33	38	18	21	25	17	25	32	28	33	16	17	19	23
Veldhoven (Boerenbond)	--	--	--	--	1	--	--	--	2	6	9	11	13	6	6	11	18	23	21	23	17
Waalre	40	--	29	--	--	--	33	30	--	25	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Weebosch	23	19	14	--	3	4	7	6	8	9	7	2	2	1	1	--	--	--	--	--	--
Westerhoven	12	10	18	--	22	25	26	22	20	20	17	9	12	8	12	--	--	23	25	31	30
Wintelre	--	--	--	--	0	--	--	--	--	8	10	--	--	--	--	--	--	--	--	9	32
Zandoerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	--	--	2	4	2	4
Totaal:	644	450	314	186	427	472	493	410	366	404	375	251	211	232	243	103	105	118	152	180	199
Telintensiteit:	16	17	14	9	23	20	20	21	21	24	26	23	16	18	18	10	9	12	14	15	20

Bespreking per plaats

Acht, nagenoeg stabiel gebleven.

Bladel, één broedgeval, dit gaat om een losse waarneming. De rest is niet geïnventariseerd.

Breugel, geen broedgeval.

Duizel, na negen jaren weer geteld, geen broedgeval.

Eindhoven, maar in één wijk geteld.

Geldrop, nagenoeg stabiel gebleven. Twee broedgevallen in een opgestart kunstneste project.

Hapert, na negen jaren weer geteld, flinke afname.

Heeze, flinke afname.

Knegsel, na negen jaren weer geteld, stabiel gebleven.

Lage Mierde, nieuwe locatie waar geteld is.

Leende, van één broedgeval naar drie.

Oerle, nieuwe locatie waar geteld is.

Reusel, teruggang met één broedgeval.

Steensel, geen broedgeval.

Sterksel, lichte toename.

Veldhoven (de Run), lichte toename.

Veldhoven (Boerenbond) lichte afname.

Westerhoven, nagenoeg stabiel gebleven.

Wintelre, t.o.v. 1995 flinke toename.

Zandoerle, flinke toename.

Nestkastenproject te Geldrop

Foto: Piet van Happen

Nestplaatsen in het buitengebied

Tabel 3 geeft het verloop van het aantal nesten van Huiszwaluwen op enkele getelde plaatsen in het buitengebied.

Tabel 3. Aantal Huiszwaluwen op enkele plaatsen in het buitengebied.

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	0	1	2	3	4
Fabrieken KZM Budelco, Dorplein	--	--	--	--	19	26	28	19	25	28	19	12	19	19	20	--	--	--	--	--	--
Achelse Kluis	58	39	53	63	75	83	81	56	46	56	43	--	17	--	--	--	--	--	--	--	10
Aanschotse Beemden, Eindhoven	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	3	--	5	22	--	--	--	--	--	--
Riethoven, Veldhovensedijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leenderstrijp, boerderij Paaldijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	28	29	11	10	5	--	--	31	27	28	29
De Ruijter van Steveninck kazerne	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	7	--	6	--	--	--	--	--	18
Leende, Valkenswaardseweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	5	5	37	51	35	60
Leende, Strijperdijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1	0	0	0
Leende, Strijpsestraat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	10	10	10	16
Leende, Ulkendonken	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4	5
Leende, Maarhezerweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	5	6
Sterksel, Turfweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	17	21	27	19	13	16
Sterksel, Ronde Bleek	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	13	4	0	0	0	0
Totaal	58	39	53	63	94	109	109	75	71	86	102	44	54	34	69	35	30	106	107	95	160

Bespreking per plaats

De Achelse Kluis, is na acht jaren weer geteld, een flinke afname.

Leenderstrijp, boerderij Paaldijk, nagenoeg gelijk gebleven.

De Ruijter van Steveninck kazerne, is na zes jaren weer geteld, met een flinke toename.

Leende, Valkenswaardseweg, flinke toename.

Leende, Strijperdijk, geen broedgeval.

Leende, Ulkendonken, nagenoeg gelijk gebleven.

Leende, Maarhezerweg, nagenoeg gelijk gebleven.

Sterksel, Turfweg, lichte toename.

Sterksel, Ronde bleek, geen broedgeval.

Discussie

Het gaat al jaren slecht met de Huiszwaluw. In de tabellen is dat duidelijk te zien. Het jaar 2004 lijkt geen jaar van verdere achteruitgang.

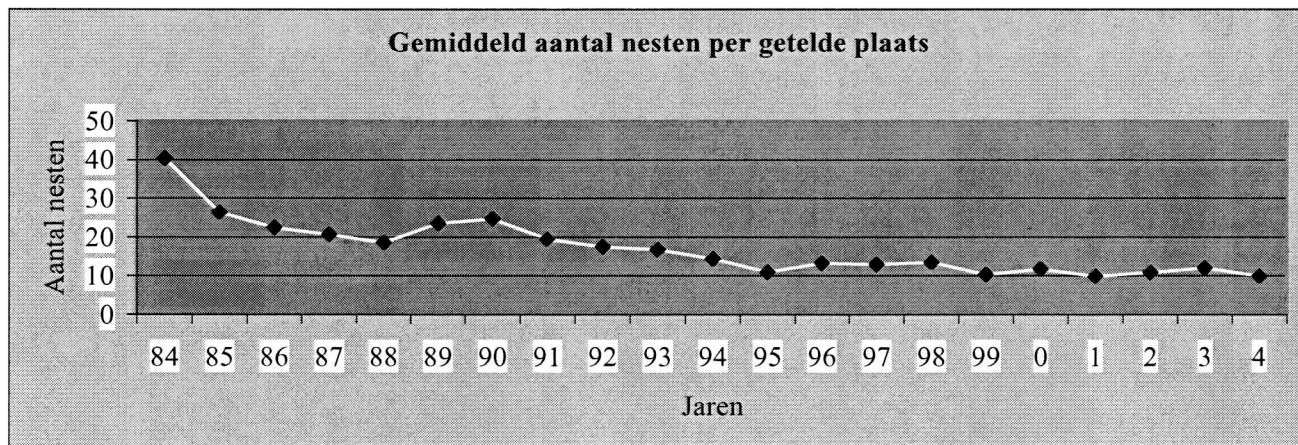
Op langere termijn is de achteruitgang echter onmiskenbaar. In figuur 1 wordt dat nog eens geïllustreerd aan de hand van het aantal nesten per getelde plaats.

Het aantal is min of meer onafhankelijk van de telintensiteit. In de onderzoeksperiode van eenentwintig jaar is het aantal nesten per plaats flink achteruit gegaan, van ruim boven de twintig nesten per plaats in het begin, naar onder de **tien nesten** tegenwoordig.

Veenhuizen, W. 1998. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1997. *Blauwe Klauwier* 24(2): 27-29.

Figuur 1. Gemiddeld aantal nesten van de Huiszwaluw per getelde plaats in de Kempen in de periode 1984-2004.

Aandachtgebieden

In de loop der jaren is de populatie ver achteruit gegaan. Voor het jaar 2005 wordt wederom aan de tellers (dames zijn zéér welkom!) de vraag voorgelegd: kijk naar specifieke aandachtsgebieden die van belang zijn voor de Huiszwaluw.

- 1 bouwmaterialen in de omtrek aanwezig.
- 2 afsteken van nesten.
- 3 overstekken in donkere kleuren geschilderd.
- 4 wat is er in de omgeving veranderd.

Dankwoord

Het team huiszwaluwteilers bestond dit jaar uit de volgende personen: Guus Nas, Piet Wuijts, Pieter Wouters, Jan Wouters, Wil de Veer, Piet van Happen, Fred de Blom, Roel Winters, Geert Engels, Mark Sloendrecht en Wim Deeben.

Literatuur

Veenhuizen, W. 1997. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1996. *Blauwe Klauwier* 23(4): 114-116.

Veenhuizen, W. 1999. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1998. *Blauwe Klauwier* 25(1): 5-7.

Deeben, W. 2002. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2001. *Blauwe Klauwier* 28(1): 1-3.

Deeben, W. 2003. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2002. *Blauwe Klauwier* 29(2): 13-16.

Deeben, W. 2004. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2003. *Blauwe Klauwier* 30(1): 1-4.

Resultaten onderzoek naar roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2003

Jacques van Kessel en Wim Deeben

De Buikheide-Halve Mijl is voor het negende jaar geïnventariseerd op roofvogels en Bosuilen.

Inleiding

Vanaf 1995 is het bosgebied Buikheide-Halve Mijl gelegen in de gemeenten Eersel en Veldhoven jaarlijks onderzocht op roofvogels en Bosuilen. In 2003 is er natuurlijk weer een vervolg geweest en hier volgen dan enkele resultaten.

Methode

Voor 2003 is deze, evenals alle andere jaren hetzelfde gebleven. Het jaarlijkse veldwerk is weer verricht door Wim Deeben, Jacques van Kessel, Jan Kolsters, en Pieter Wouters. Het totaal aantal veldbezoeken in 2003 in dit bosgebied was 112.

Het is de bedoeling om 10 jaar onderzoek te doen in dit bosgebied van 500 ha. en daarom zal het in 2004 worden afgesloten.

Resultaten

In dit hoofdstuk wordt een totaal overzicht gegeven in tabel 1 en 2, en vervolgens worden de roofvogels per soort globaal behandeld.

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de resultaten van dit jaar. Ook is er een kolom opgenomen met het aantal territoria aan de rand, net buiten ons werkgebied (aantallen tussen haakjes). Voor soorten als Havik, Buizerd en Wespendief is dit interessant omdat we van enkele paren Buizerds en Haviken en een paar Wespendieven weten dat ze soms in ons werkgebied broeden en soms net daarbuiten.

Tabel 1. Overzicht resultaten Buikheide - Halve Mijl in 2003

	aantal nesten	aantal nesten met eieren	totaal nesten met jongen	totaal aantal territoria
Soort				
Wespendief	0	0	0	1 (1)
Havik	3	3	3	3 (1)
Sperwer	4	4	4	6 (2)
Buizerd	1	3	3	8 (1)
Boomvalk	0	0	0	1 (0)
Torenvalk	0	0	0	0 (2)
Bosuul	0	0	0	15 (2)
Ransuil	0	0	0	0 (0)
Steenuil	0	0	0	0 (1)

In Tabel 2 wordt een totaaloverzicht gegeven van de resultaten van 1995 t/m 2003. Opvallend voor 2002 en 2003 zijn de lage aantallen nesten of broedgevallen van Sperwer en Buizerd ten opzichte van andere jaren. De populatie Haviken is redelijk stabiel.

Tabel 2. Aantallen vastgestelde nesten (of broedgevallen) 1995 – 2003

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
soort									
Wespendief	0	1	0	1	1	0	0	0	0
Havik	1	2	0	3	3	3	2	3	3
Sperwer	3	4	3	5	6	4	8	4	4
Buizerd	4	3	7	8	5	6	7	4	3
Boomvalk	0	1	1	1	1	0	0	0	0

Wespendief

In 2003 was er 1 paar onopvallend aanwezig in het gebied ten zuiden van het Grootmeer. Dit is dus niet meer in hetzelfde bosgedeelte als in 2002. Ook het patroon van vliegbewegingen was duidelijk anders. Omdat er geen voedselvluchten zijn gezien gaan we ervan uit dat er geen broedgeval is geweest in 2003. In het douglas perceel werden wel een aantal kleine veertjes en een rui- pen gevonden. Helaas is er geen nest gevonden. Gezien het aantal waarnemingen in 2003 blijkt dat in en rond ons werkgebied zeker 4 verschillende individuen voorkomen. Op 30 augustus 2003 tijdens de eerste Kempische Wespendievendag werden maar liefst 23 verschillende Wespendieven op doortrek gezien, daarnaast ook eens twee ex. ter plaatse. Van het zuidelijke gebied is een en ander nog onduidelijk. Misschien dat er nog een paar net binnen of buiten ons werkgebied zit. Heel verassend was de waarneming van twee onvolwassen Wespendieven op 30 augustus in de omgeving van het Grootmeer. Het is niet duidelijk of dit lokale Wespendieven zijn of misschien al vroege doortrekkers?

Havik

Totaal 3 paar met nest en jongen die succesvol zijn uitgevlogen. Daarnaast hebben we ook nog 2 paar aan de rand net buiten ons werkgebied. Het paar dat aan de zuidoost zijde juist buiten ons gebied bijna jaarlijks broedt, is in 2002 en 2003 niet tot broeden overgegaan.

Aantallen:

Noord: 1 paar en 3 onv. uitgevlogen
Zuid: 1 paar en 1 onv. uitgevlogen
Zuid-oost: 1 paar en 5 jongen uitgevlogen
Leemskuilen: 1 paar geen nest in 2003

Havikpluis

Foto: Wim Deeben

Sperwer

Totaal 4 territoria met nesten en 2 paar zonder nest. Er is in 2003 niet veel tijd besteed aan het zoeken van nesten.

Aantallen:

Perceel: Vijfsprong noord 2 jongen uitgevlogen.
Perceel: Vijfsprong oost geen nest gevonden en ook geen uitgevlogen jongen gehoord.
Perceel : Leemskuilen 2-3 jongen uitgevlogen.

Perceel WOB: voor het tweede jaar is nest locatie verplaatst naar westen, net buiten ons werkgebied, daar zijn 3 jongen uitgevlogen.

Perceel Ministerlaan: 4 jongen uitgevlogen.

Perceel zendmasten NW: weer niets gevonden.

Perceel Grootmeer ZO: 3 jongen uitgevlogen in een ander perceel iets ten noorden van voormalige broedplaats.

Buizerd

Net als 2002 ook nu in 2003 weer een minder goed jaar met geen nestvondsten, en 3 locaties met uitgevlogen jongen maar helaas geen nest gevonden. Er is niet naar nesten gezocht in 2003. Daarnaast in 2003 totaal 5 paar territoriale Buizerden zonder nest.

Van sommige Buizerds vind je geen nest maar dan blijkt dat er toch een of meerdere vogels zijn uitgevlogen, dit blijkt dan tijdens het fietsen in juli. Het aantal uitgevlogen jongen per nest is niet erg groot in ons gebied. Ook eind juli begin augustus zijn we regelmatig in het bos geweest en hebben relatief weinig jonge vogels horen roepen in 2003, in vergelijking met andere jaren.

Aantallen:

Grootmeer zuidoost:	2 jonge Buizerds regelmatig gehoord
Vijfsprong zuidwest:	2 jongen gehoord
Zendmasten oost:	1-2 jongen uitgevlogen.
Leemskuilen:	géén jongen gehoord

Boomvalk

Zeker 1 paar zoals de laatste jaren, maar er is helaas wéér geen nest gevonden. We weten vrijwel zeker dat er ook geen jongen zijn uitgevlogen. Het bosgebied is namelijk eind juli en augustus regelmatig bezocht en er zijn geen uitgevlogen vogels gehoord.

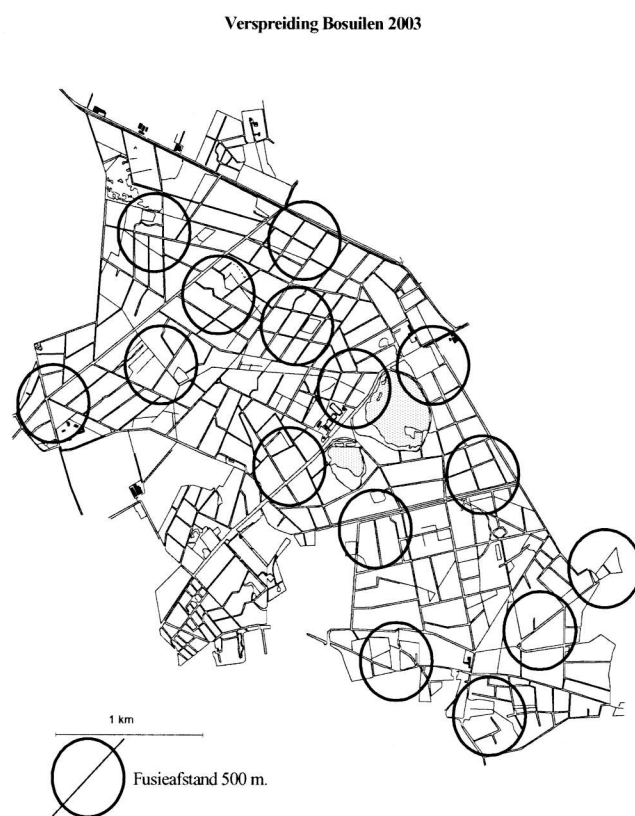
Torenvalk

We weten vrijwel zeker dat er nog géén Torenvalken broeden. Binnen het bosgebied Halve Mijl-Buikheide. Wel zijn twee locaties bekend aan de rand van het werkgebied waar jaarlijks een paartje tot broeden komt.

Bosuil

Totaal aantal territoria is 15 in 2003. Voor de verspreiding zie figuur 1. Deze zijn alle gevonden met behulp van een cassetterecorder met geluiden en 2 territoria aan de randen net buiten het gebied.

Figuur 1. Verspreiding van de Bosuil

Ransuil

Helemaal géén nesten met jongen gevonden in het gebied bij de grafheuvels. Het is opvallend dat al jaren geen of slechts een paar wordt gevonden in dit grote bosgebied van 550 ha. In 2003 is wel een vleugelpen gevonden vlakbij de Aardborst.

Overige soorten

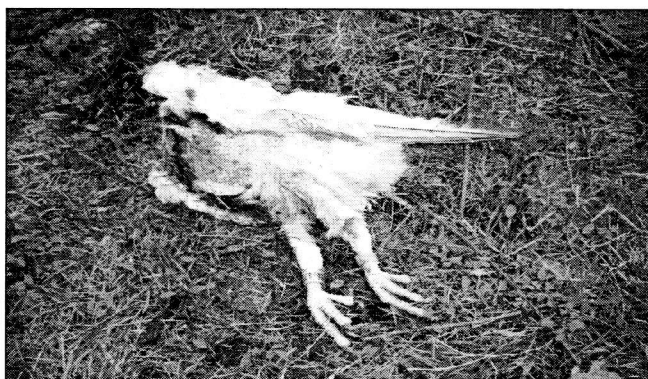
De overige waargenomen soorten in 2003 zijn: Visarend, Rode Wouw, Blauwe kiekendief en Bruine kiekendief. Het seizoen werd heel goed afgesloten door een zeldzame waarneming van een Slechtvalk in het zuidelijke gebied.

Prooionderzoek

Met 114 stuks prooien blijft 2003 duidelijk achter t.o.v. van de prooivondsten van de voorgaande jaren. De oorzaak hiervan is dat er beduidend minder nestvondsten zijn geweest en dus minder nestcontroles. Bijzondere prooi was een geplukte Houtsnip in het broedseizoen.

In tabel 3 is een overzicht weergegeven van alle gevonden soorten en aantallen voor 2003.

Geplukte Postduif

Foto: Wim Deeben

Tabel 3. Gevonden prooien 2003

Soorten:	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Totaal:
Boomkruiper	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Fazant (vrouwje)	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Gaai	0	3	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	7
Groene specht	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Grote bonte specht	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Ekster	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Holenduif	2	1	2	2	1	1	2	0	0	0	0	0	11
Houtduif	7	9	2	4	5	0	0	5	0	0	0	0	32
Houtsnip	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Kauw	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	5
Kievit	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Koolmees	0	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	5
Kramvogel	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Kruisbek	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Matkop	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Merel	0	0	1	1	2	2	0	0	0	0	0	0	6
Pimpelmees	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	3
Postduif	0	0	0	2	0	7	0	2	0	0	0	0	11
Ringmus	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Spreeuw	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Tjiftjaf / Fitis	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Turkse tortel	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Vink	0	0	0	0	3	2	1	0	0	0	0	0	6
Zwartkop	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Watersnip	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Totaal:	9	15	8	23	20	25	6	8	0	0	0	0	114

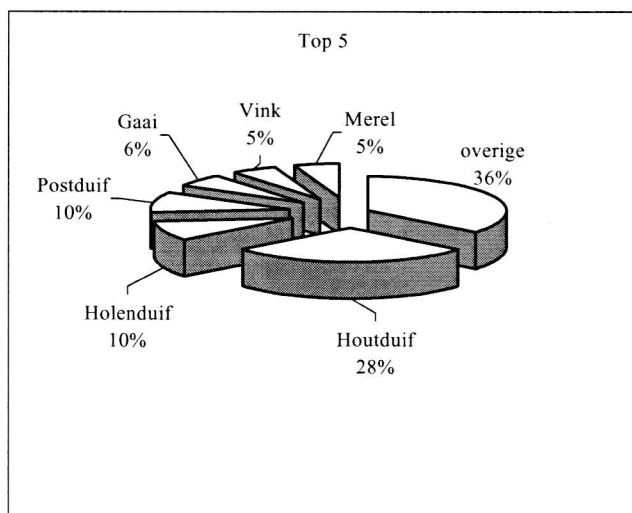

Figuur 2 en 3 geeft een top 5 van de geslagen en gevonden prooien in het jaar 2003 weer.

Figuur 2. Top 5 van de geslagen prooien.

Soort:	Aantal:
Houtduif	32
Holenduif	11
Postduif	11
Gaai	7
Vink	6
Merel	6
Overige	41

Figuur 3. Top 5 van de geslagen prooien, in procenten.

Plannen voor 2004

Dit zal een bijzonder jaar worden omdat het onderzoek van 10 jaar zal worden afgerond. We moeten in 2004 nog meer aandacht besteden aan het zuidelijke deel omdat daar in 2002 in heel veel percelen kapwerkzaamheden zijn uitgevoerd. Ook extra aandacht geven aan Buizerd en Sperwer gezien de opvallend lage aantallen gevonden nesten in laatste jaren t.o.v. het

noordelijke deel. Tevens moet er weer regelmatig worden gezocht naar ruiveren van Haviken en Sperwers.

Tenslotte een woord van dank aan Pieter Wouters, Jan Kolsters, Toos Deeben, Wil de Veer, Wiebe Witteveen en Douwe Witteveen voor hun medewerking aan het veldwerk, Jan van de Waardenburg voor de aanvullende gegevens en Jan Wouters voor het ringwerk.

Juveniele Sperwers op nest

Foto: Wim Deeben

Literatuur

J. v. Kessel, J. Kolsters en W. Deeben, 2001. De roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2001. *Blauwe Klauwier* 27 (2): 1-6, 2001.

J. v. Kessel, W. Deeben, 2003. De roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2002. *Blauwe Klauwier* 29 (2): 7-12, 2003.

Onderzoek naar Wespenspiegelaars in de Kempen 2004

Jacques van Kessel en Pieter Wouters

In navolging op de verkenningen in 2001, 2002 en 2003 is er ook in 2004 naar Wespenspiegelaars gekeken.

Inleiding

Er is ook dit jaar weer een zelfde opzet gehanteerd als in 2003. Gekozen is om in een vast omlijnd gebied te gaan werken. In dit gebied gaan we de komende jaren proberen zoveel mogelijk gegevens over de Wespenspiegelaar te verzamelen.

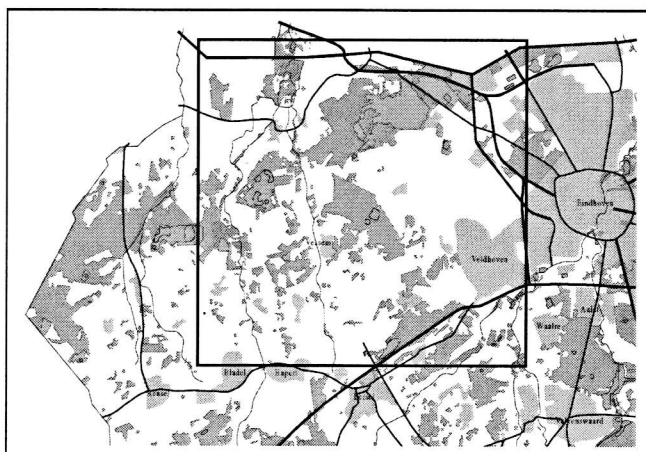
Het onderzoeksgebied

Het in 2004 onderzochte gebied is 224 km² groot en is, ruwweg, gelegen binnen de vierhoek Bladel, Veldhoven, Eindhoven-noord en Diessen. (Zie figuur 1) Binnen dit gebied liggen enkele grotere bosgebieden zoals: Oirschotse Heide, Landgoed 's Heerenvijvers, Landgoed De Baest, Landgoed de Wielewaal, Spreeuwse Heide, Landschotse Heide, Neterselse Heide, Beerse Broek, Buikheide-Halve Mijl, Wolfhoekse Heide en Sprankelbossen.

Naast deze grote bosgebieden liggen er talloze kleinere bosgebieden en bosjes in het agrarische landschap. Dit agrarische deel wordt voor het overgrote deel intensief gebruikt. De akkerbouw heeft hierin het grootste aandeel. En binnen de akkerbouw heeft de maisteelt weer het grootste aandeel. Tenslotte wordt het gebied voor een deel doorsneden door de beekdalen van de Grote en Kleine Beerze, de Dommel, de Run en Keersop. In deze beekdalen liggen nog diverse beekbegeleidende bosjes.

Methode

In de periode 10 juli t/m 8 augustus 2004 is in het onderzoeksgebied dagelijks naar Wespenspiegelaars gekeken. Daarna is ook nog een aantal losse dagen in augustus gekeken. Het kijken naar Wespenspiegelaars werd gedaan door te posten op een locatie met goed uitzicht over een bosgebied.

Figuur 1. Ligging van het onderzoeksgebied

Daar werd dan tussen de drie en zes uur gepost. Hierbij werd voortdurend de horizon en de lucht afgezocht op vliegende Wespenspiegelaars. Als belangrijk hulpmiddel werd daarbij steeds een of meerdere telescopen gebruikt.

Werd er op een locatie heel de dag niets gezien, dan werd er nog een dag extra gepost. Komt in een bosgebied een Wespenspiegelaar voor dan heb je in de meeste gevallen na twee tot drie uur posten wel een waarneming kunnen optekenen. Ook in 2004 is er alleen gepost op dagen met redelijk mooi weer, zonder neerslag en/of harde wind. De waarnemingen zijn steeds nauwkeurig ingetekend op een topografische kaart (1: 25000) met de vermelding: waar komt de vogel vandaan, waar vliegt hij naar toe en is hij wel of niet prooidragend.

Indien mogelijk is er ook een tekening gemaakt van de onderkant van de vogel

Zo kan men op een waarnemingspunt vaststellen of het om steeds hetzelfde exemplaar gaat of dat er meerdere in het spel zijn.

De beschreven methode wordt al negen jaar toegepast in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl (500 ha).

Wespendif met wespenraat

Foto: Henk Munsters

Nadeel van deze methode is wel dat je vanaf de grond niet zo nauwkeurig kunt zien waar een vogel vandaan komt en waar hij naar toe vliegt. Vanuit hoge posten, bijvoorbeeld een hoge boomtop, is het waarnemen en intekenen natuurlijk veel nauwkeuriger. Maar helaas, ook dit jaar is er geen 'topwerk' verricht omdat de meeste van ons hoogtevrees hebben!

Om het onderzoek extra te ondersteunen is een simultaantelling in het onderzoeksgebied gehouden. Tijdens deze telling in juli is er op zeven plaatsen met meerdere waarnemers gepost tussen 9.30 uur en 14.00 uur.

Naast het vaststellen van territoria werd er ook veel aandacht besteed aan het vinden van nesten. Dit om een beter inzicht te krijgen in de broedbiologie van de Wespendif.

Resultaten

In de periode juli t/m augustus 2004 zijn er in totaal negen verschillende territoria vastgesteld binnen het onderzoeksgebied (zie figuur 2) en een geschat aantal van twaalf territoria. In 2003 was respectievelijk dit aantal nog acht en dertien. Binnen deze negen territoria zijn slechts twee nesten gevonden en deze zijn dus wel succesvol geweest, maar helaas met elk slechts een onv. die is uitgevlogen. Dus slechts twee nesten in ons studie gebied met elk maar een onvolwassen exemplaar uitgevlogen, dat is een mager resultaat.

Daarnaast hebben we bij twee andere lokaties geen nest gevonden maar wel diverse voedselvluchten, en een andere lokatie met slechts één voedselvlucht. Hieruit zou je mogen concluderen dat er nog minstens twee tot drie nesten meer zijn geweest. Bij de Grote Beerse zijn echter enkele voedselvluchten waargenomen, zelfs in de regen, maar na meerdere dagen te hebben gepost verder geen voedselvluchten meer waargenomen, het is dus waarschijnlijk dat hier een broedgeval is mislukt. Verdere zoekacties bij deze lokaties hebben helaas geen nesten opgeleverd. Een beperking in 2004 in dit grote werkgebied was wel een lager aantal medewerkers die zelfstandig gebieden controleerden, hierdoor zijn een aantal gebiedjes niet of onvoldoende gecontroleerd.

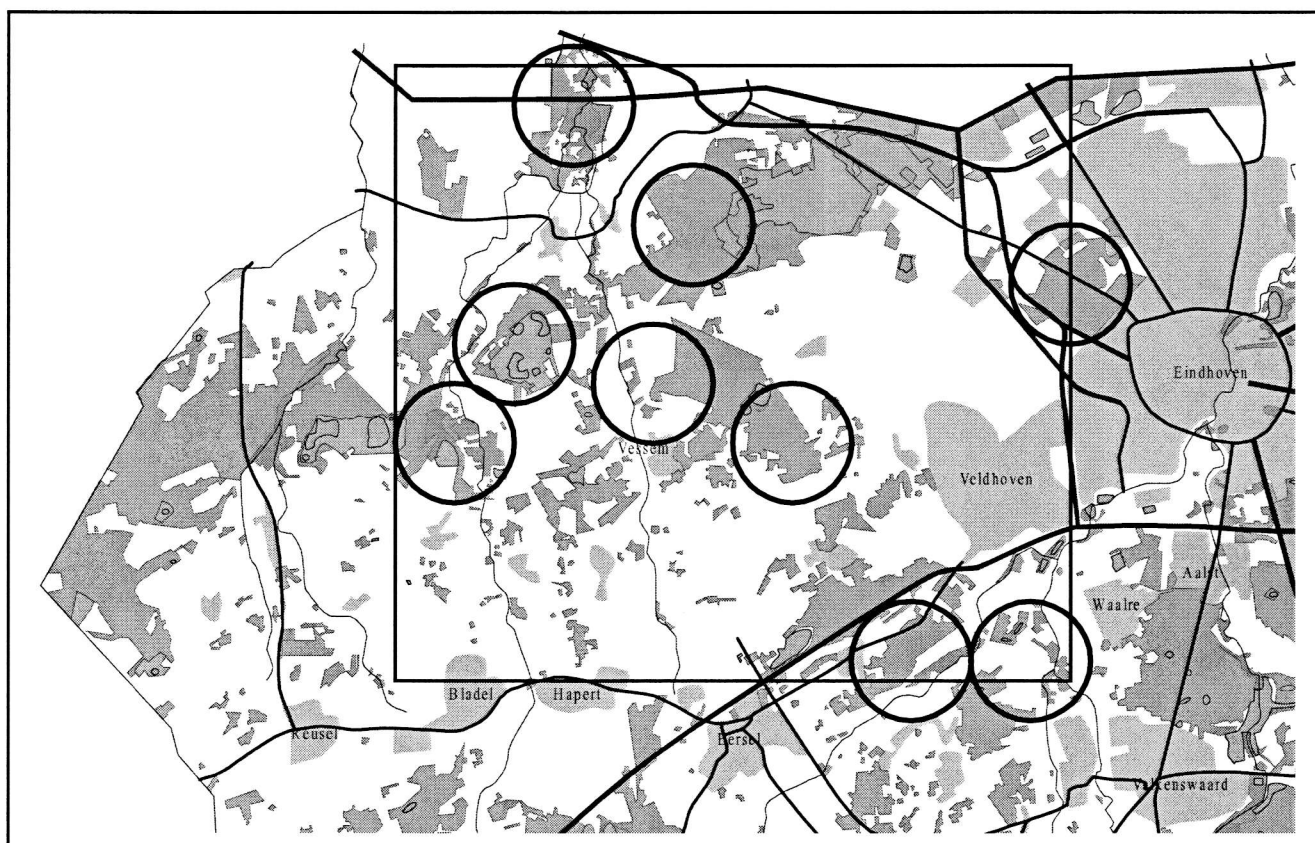
Toch moeten we elk jaar opnieuw naast de bezette nesten ook de lege nesten met enige regelmaat controleren. Dan kun je zien of ze nog onderhouden worden. Dit is makkelijk te zien aan de verse takken die op het nest worden aangebracht.

Naast de grotere bosgebieden blijkt dat ook kleinere beekdalbossen in de Kempen in trek te zijn bij Wespendifen. Ook in 2004 was het aantal waarnemingen van onvolwassen Wespendifen weer minimaal, zelfs in de buurt van de nestplaatsen. Het zijn erg onopvallende vogels!

Wespendif vliegt van het nest af

Foto: Wim Deeben

Figuur 2. Territoria binnen het onderzoeksgebied. Op de kaart is geen verschil gemaakt tussen nestvondst en territorium

Gebied	Aantal eieren	Aantal jongen	Nestboom soort	Aantal territorium
Oirschotse Heide, Middelbeers		1	Douglas	
De Baest, Middelbeers		1	Berk	
Gemeentebossen Eersel				X
Beerse Broek, Bladel *				X
Bossen Vessem				X
Vlasrootvennen, Veldhoven *				X
Landgoed de Wielewaal				X
Landschotse Heide				X
Buikheide-zuid *				X

Tabel 1. Overzicht van de resultaten van de broedgevallen en territoria van de Wespindief in de Kempen in 2004.

* wel voedselvlucht(en) waargenomen

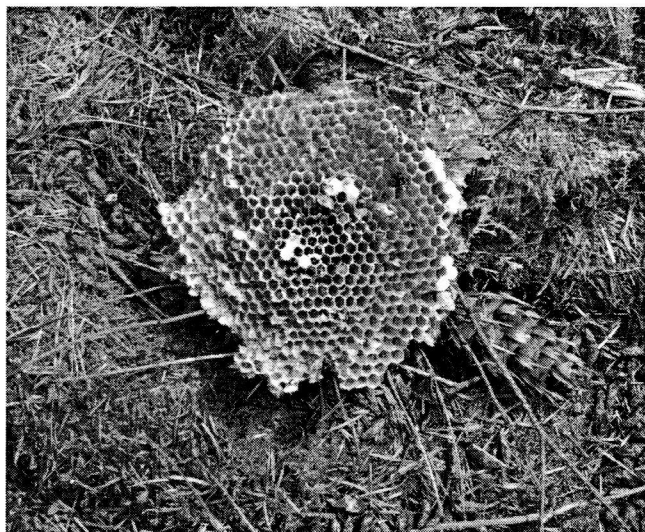

Gebied (gemeente)	Aantal exemplaren	Aantal territoria	Geschat aantal territoria
Landschotse Heide N.W. (Middelbeers)	5	1	1
Landgoed de Baest (Oostelbeers)	2	1	2
Het Stuk (Diessen)	0	0	?
Beerse Broek (Netersel-Westelbeers)	3	1	1
Oirschotse Heide – 's Heerenvijvers (Oirschot)	0	0	0
Oirschotse Heide NW (Oostelbeers)	2	1	1
Bos tussen Vessem en Middelbeers	3	1	1
Buikheide-Halve Mijl (Vessem-Veldhoven)	3	1	1
Heieinden Hoogeloon	0	?	?
Spreeuwelse Heide Diessen	2	?	1
Gemeentebossen (Eersel – Veldhoven)	2	1	1
Hocht-Dommelbeemden (Waalre)	0	?	?
Moormanlaan Knegsel - Veldhoven	1	?	?
Het Goor Liesdijk Neterselse Heide	0	?	?
Beekdal Oude Toren - Middelbeers	0	?	?
Beekdal Groote Beerze Hapert tot Casteren	?	?	?
Molenvelden-Zandoerlese Bossen	?	?	?
Aerlese Heide (Oirschot-Eindhoven)	2	?	1
Hoogeloos Bos (Hapert)	1	?	?
Beekdal Run (Schadewijk-Stevrt Steensel)	?	?	?
Omgeving Knegsel (Eersel-Hoogeloon)	?	?	?
Landgoed de Wielewaal Eindhoven	2	1	1
Vlasrootvennen (Veldhoven)	2	1	1
Totaal		9	12

Tabel 2. Onderzochte gebieden in 2004 : aantal waargenomen Wespendienven en geschat aantal territoria in het desbetreffende gebied

Vondst van jonge wespendif die uit de nest gevallen was.

In de Baest werd een jonge Wespendif gevonden onder de nestboom. Het nest is waarschijnlijk door een van de zomerstormen schuin gewaaid waarna het jong(en) op de grond is gevallen. Gezien het totaal van 39 meetbare wespennraten (figuur 3) was dat al een aantal weken geleden gebeurd. Dit was wel een zeer opmerkelijke ervaring. Gelukkig dat de vogel verder in een goede conditie was, en dat hij later succesvol is 'op'gevlogen. Dit is dus een duidelijk bewijs dat een jonge vogel die op de grond geraakt niet bij voorbaat als verloren beschouwd moet worden.

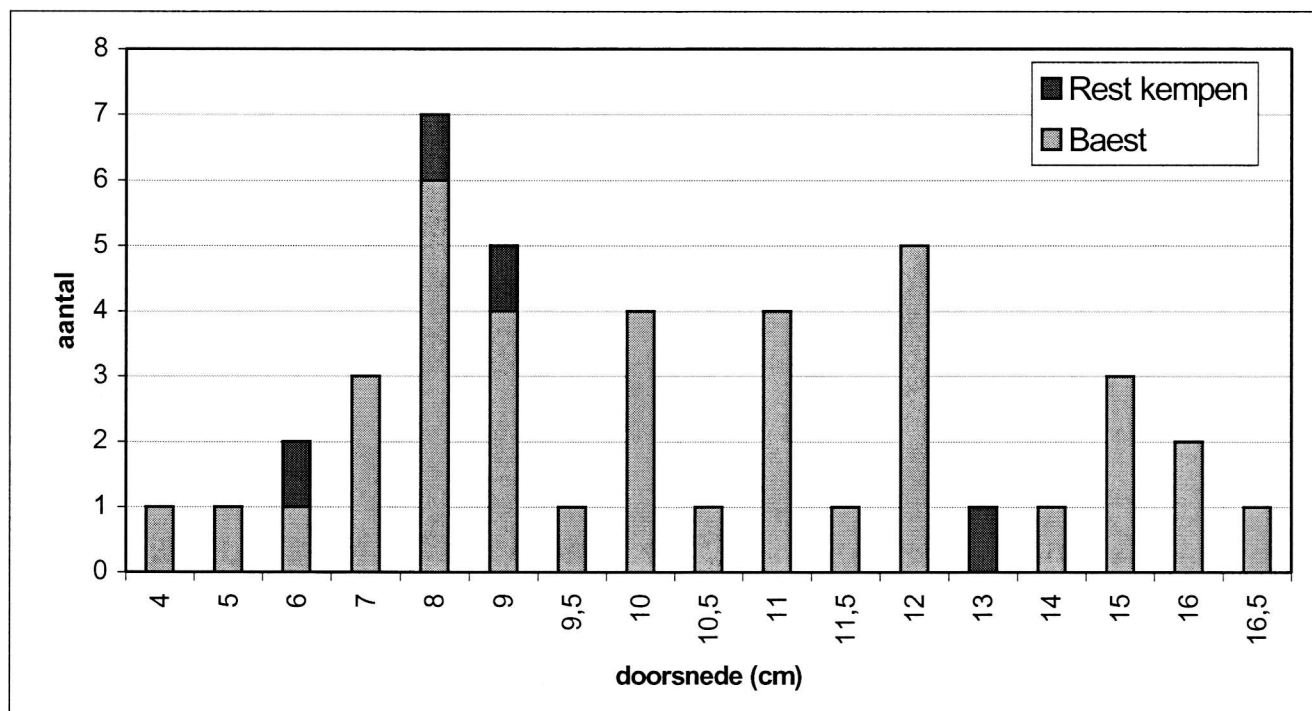

Wespennest

Foto: Wim Deeben

Figuur 3. Doorsnede van de in de Kempen bij het nest gevonden wespenraten

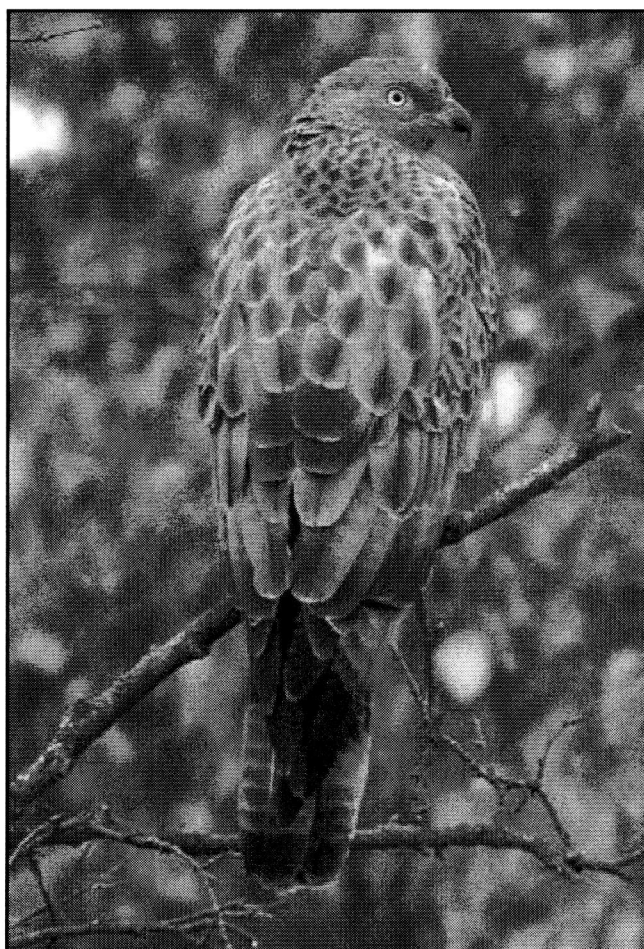

Plannen voor 2005

Het is de bedoeling om in navolging van 2004 weer hetzelfde proefgebied te onderzoeken. We moeten opnieuw gaan proberen weer zoveel mogelijk nesten op te sporen en te volgen tijdens het broedseizoen. Voor elk nest wat we vinden, willen we een zo betrouwbaar mogelijk beeld krijgen van het broedsucces. Het is daarom uitermate belangrijk om naast het vinden van nesten deze ook tijdens het broedseizoen te blijven volgen door middel van enkele vervolgccontroles. Deze nestcontroles zijn noodzakelijk omdat broedsels soms nu eenmaal mislukken.

Daarnaast is het erg belangrijk om van de waargenomen vogels zoveel mogelijk een vleugeltekening te maken zodat er vastgesteld kan worden hoeveel vogels actief zijn binnen het onderzoeksgebied.

In dit tweede jaar is ook weer eens gebleken dat we niet alleen de grotere bosgebieden in de gaten moeten houden, maar dat de aandacht ook moet gaan naar kleine bosjes die in het agrarische gebied liggen. Met name die bosjes die in of tegen beekdalen aan liggen.

Wespendief (man)

Foto: Robert Kastelijn

Wespennest

Foto: Wim Deeben

Dankwoord

Dank aan alle mensen die waarnemingen hebben ingestuurd via ORNIS.

En vooral dank aan allen die hun medewerking hebben verleend: Peer van de Akker, Fred de Blom, Wim Deeben, Dirk van Dingenen, Kees Goudsmits, Piet van Happen, Tom Heijnen, Bert van Herk, Frans Huijbers, Bep Janssen, Klaas de Jonge, Robert Kastelijn, Jan Kolsters, Wilma Meurs, Chris Mulder, Henk Munsters, Geert Sanders, Jap Smits, Wil de Veer, Nico Venema, Pieter Wouters, Piet Wuyts, en Peter Zomer.

Literatuur

Bijlsma, R.G., 1997. Handleiding veldonderzoek roofvogels. Vogelbescherming Werkgroep Roofvogels Nederland. KNNV uitgeverij.

Kessel, J. van & Wouters P., 2001. Een eerste verkenning naar het voorkomen van Wespendienven in de Kempen in 2001. *Blauwe Klauwier* 27 (2): 7-11

Kessel, J. van & Wouters P., 2002. Een tweede verkenning naar het voorkomen van Wespendienven in de Kempen in 2002. *Blauwe Klauwier* 29 (1): 2-16

Kessel, J. van & Wouters P., 2004. Onderzoek naar Wespendienven in de Kempen 2003. *Blauwe Klauwier* 30 (1): 9-15

Maanen, W van, 2000. Reproductiestrategie van de Wespendienst *Pernis apivorus* in Noord-Nederland. *Limosa* 73: 81-86

Gravende Wespendienst

Foto: Henk Musters

Vogelvaria

Verslag Strabrechtse-Heidedag 22-08-2004.

Gewapend met panelen, foto's, boeken enz hebben we vóór tienetien het kraampje versierd. Fluitje van een cent. Samen met elf of twaalf andere natuurorganisaties hebben we de Schaapskooi als tijdelijke tentoonstelling getransformeerd. De opkomst: goed, 3.500 bezoekers, volgens het organiserende Staatsbosbeheer. Onze post werd flink bezocht door kinderen die de braakballen wilden pluizen, nieuwsgierigen die een kijkje namen door de telescoop, verre reizigers die op de zwarte ooievaars afkwamen en andere natuurliefhebbers die wat wilden weten van vogels en zo bij ons terecht kwamen. Een leuke sfeer bij schitterend weer. Zeker voor herhaling vatbaar. Volgende keer met wat stickertjes en foldertjes van de VWG dat wel. Na vieren zijn we even langs de vennen gegaan en, ja hoor, daar waren ze nog, de zwarte ooievaars. Vijftien hebben we er geteld. Volgens sommigen zouden er zeventien rondlopen.

De deelnemers van de dag: Piet van de Krieken, Kees Hendriks, Jeanine van Elferen en Alfonso Gil Cantabrana; met materiaalhelp van Jacques van Kessel, Robert Kastelijn en Mark Sloendrecht. Bijzondere bezoekers: Wim Jacobs en Henk Munsters.

Alfonso Gil Gantabrana

Activiteiten bij de kraam

Foto: Alfonso Gil Cantabrana

Barbecue, 30 jaar jubileum 18-09-2004.

In dezelfde locatie als de BBQ van vorig jaar, de blokhut te Eersel, en met de onmisbare hulp van Jos Smit voor de voorbereiding, hebben we de plaats klaar gemaakt voor de avond. Hoewel de opkomst wat lager was dan vorig jaar, hebben we met z'n pakweg vijftwintigen in ieder geval een gezellige jubileumavond gevierd en genoten van lekkernijen. Dit keer waren we echt voorbereid met de drank, hè? Té voorbereid, zou ik zo zeggen: als het bier vorig jaar snel op was, hadden we dit jaar zes kratten te veel gekocht! Ook vlees was er in overvloed: hamburgers, frikadelleten, gehaktlolies, runderlapjes... alles wat je kon wensen, werd door de inmiddels ervaren BBQ-kok Ton klaargemaakt. Bedankt, Ton. De resterende drank nemen we mee naar de volgende activiteit, namelijk de excursie naar Lac du Der.

De BBQ-deelnemers: uff... ik heb ze allemaal niet opgeschreven (in de foto zie je een paar vrolijke VWG-ers). De voorbereiding werd gedaan door Jos, Adrie, Ton, Jeanine en Alfonso.

De Jubileumcommissie

Wederom weer 'n leuke VWG feestavond

Foto: Piet van Happen

Vogelvaria

Klein Waterhoen in de Kempen.

Donderdagmorgen 20 mei 2004 kreeg ik direct na het aanzetten van m'n GSM een sms-je van Jan Erik Kikkert dat hij om 5.45 uur bij het Beuven op de Strabrechtse Heide een roepend Klein Waterhoen had gehoord. Vrij laat, maar met toch nog enige hoop de vogel nog te horen, reed ik met geluidsapparatuur naar het Beuven om e.e.a. vast te leggen. Dit was noodzakelijk omdat het Klein Waterhoen een indiensort is. Dat wil zeggen dat het CDNA (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna) op basis van het aanwezige "bewijs" een uitspraak doet over de juistheid van de waarneming. Wordt dit niet gedaan dan zal de waarneming niet in toekomstige "officiële" avifaunistische literatuur opgenomen worden. Bij Klein Waterhoen is een geluidsopname onmisbaar, omdat de vogel vaak in dermate moeilijk begaanbaar terrein verblijft dat een zichtwaarneming praktisch onmogelijk is. Ter plaatse gearriveerd (ca 7.15 uur) bleef ik, compleet met geluidsapparatuur, ruim drie kwartier aanwezig. De kans om de vogel nog te horen was echter behoorlijk afgenomen omdat Jan Erik de vogel sinds zijn eerdere waarneming niet meer gehoord had.

Na enig telefonisch overleg werd met een groep van 6 man besloten om die avond, wederom uitgerust met de nodige geluidsapparatuur, nog een poging te wagen. Vanaf ca. 20.30 uur werd aandachtig gepoogd de roepende vogel tussen de Kleine Karekieten, Groene Kikkers en met name het ruisende riet te ontwaren, maar helaas. Om 23.00 uur werd de missie een halt toegeroepen en ook een aansluitende missie van een collega-vogelaar tot ca. 2.30 uur 's-nachts mocht niet baten.

Diverse vogelaars (die ook bij de eerste herontdekking aanwezig waren) zijn vrijdagochtend- en avond nog geweest, maar helaas: geen Klein Waterhoen.

Zaterdagmiddag werd ik gebeld door een collega-vogelaar of ik interesse had om nog eens een poging te wagen. Volgens zijn ervaring riepen territoriale beesten ook overdag. Aldus geschiedde. Om ca. 14.30 uur zaterdagmiddag wederom geluidapparatuur opgesteld en warempel, na de eerste maal afspelen van de tape kwam een reactie. Het bleef echter bij een vijf maal herhaald kort "kuaa", waarvan er drie werden vastgelegd. De aanwezige vogelaar, m'n vader en ikzelf waren toch redelijk positief over het gehoorde, maar het was geen volledige roep zoals die de donderdagochtend gehoord werd. Toch gealarmeerd door het opgenomen geluid dat ik die middag nog rondmailde, zijn zaterdagavond nog twee collega-vogelaars gaan luisteren en kon ik kort na hun aankomst, via de telefoon, de vogel volop horen roepen. Die avond nog een laatste rit met geluidapparatuur ondernomen, de vogel zéér duidelijk gehoord en vastgelegd en ontdekker Jan Erik kon de vogel, compleet met geluidsfragment, bij het CDNA indienen.

Robert Kastelijjn

WIST U DAT ...

- Het weekend Lac du Der een hartstikke leuk weekend was
- Een pluim voor de jubileumcommissie
- Jammer dat Jeanine het hele weekend grieperig was
- Alfonso zich daardoor niet uit het veld liet slaan, en alles strak in de hand had
- Wij veel, ja, veel Kraanvogels hebben gezien
- Er in het verslag over het weekend al de andere soorten vogels wel te lezen zullen zijn
- Op zondag in Frankrijk jagersdag is
- En dit zoals ze vroeger zeiden op den dag des s'Heren
- Het is omdat ze zo'n mooi land hebben maar anders!!!
- Ik al te veel woorden aan die chirakken heb besteed
- Ons stille lid Hans Schrader niet heeft stil gezeten
- Hij met z'n vrouw in december een dochter hebben gekregen
- Als je dit leest de wintertelling er al weer op zit
- Zo ook de tweede bekentelling, waar Ben Jacobs zich met hart en ziel heeft ingestort
- De decembervergadering slecht bezet was
- Robert Kastelijn een mooie quiz in elkaar had gezet
- Pieter Wouters de mysterie birds kwis had gewonnen
- Hij als biosik dit ook wel aan zijn stand verplicht is
- Zo'n soort quiz leuk en leerzaam is en best voor herhaling vatbaar is
- De simultaantelling ook dit jaar weer goed is verlopen
- Dat ondanks de harde, ja, zeer harde wind toch nog 5 Klapeksters zijn geteld
- Iedereen bedankt voor het meewerken aan deze telling en speciaal Jap Smits van Staatsbosbeheer

Houdoe,

Piet.

Het bestuur wenst jullie een gezond en vogelrijk 2005 toe.

Vogelasiels voor de Kempen

Vogelrevalidatiecentrum "Second Chance"

Kees van Limpt
Vloeiend 17
5094 CK Lage Mierde
Telefoon 013 5091846

Vogelasiel Eindhoven

Anton de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
Telefoon 040 2526897

Dierenambulance voor Eindhoven e.o.

Telefoon 040 2523188

Melding roofvogelvervolging

Vogelasiel Someren e.o.
Telefoon 049 3493564 of 0621975875

Adressen Bestuursleden

Voorzitter: Edwin van der Werf
Pieter Brueghelstraat 34
4812 AG Breda

Telefoon 076 5212732
E-mail wemar@freeler.nl

Secretaris: Jan Kolsters
Van Nuenenstraat 96
5503 CL Veldhoven

Telefoon 040 2538248
E-mail j.w.m.kolsters@philips.com

Penningmeester: Piet van der Krieken
Molenpad 6
5524 BD Steensel

Telefoon 049 7512414
E-mail Kriekske@compaqnet.nl

Biologisch secretariaat: Pieter Wouters
Lensheuvel 37
5541 BA Reusel

Telefoon 049 7643049
E-mail woutersloos@hetnet.nl

Algemene leden: Piet van Happen
Waardstraat 15
5662 EN Geldrop

Telefoon 040 2862739
E-mail pvhappen@hetnet.nl

Tom Heijnen
Postelseweg 38d
5521 RB Eersel

Telefoon 049 7516213
E-mail theijnen@hetnet.nl

Jacques van Kessel
Evestraat 18
5503 XN Veldhoven

Telefoon 040 2531211
E-mail jacques.van.kessel@philips.com

Opvang nieuwe leden

Coördinator: Ben Jacobs
De Bleker 41
5506 BB Veldhoven

Telefoon 040 2534735
E-mail ben.jacobs@hetnet.nl

Inhoud: jaargang 31 no. 1 (2005)

Jacques Bijnen	Het jachtbedrijf met de stootvogel in Waalre en omgeving (16e -18e eeuw), deel 2	1
Wil de Veer	Nestkastenverslag Golfbaan Welschap 2004	7
Piet van Happen	De Ramsar Conventie	9
Wim Deeben	De Huiszwaluw (<i>Delichon urbica</i>) in de Kempen in 2004	11
Jacques van Kessel en Wim Deeben	Resultaten onderzoek naar roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2003	15
Jacques van Kessel en Pieter Wouters	Onderzoek naar Wespddieven in de Kempen 2004	20
Vogelvaria: Alfonso Gil Cantabrana	Verslag Strabrechtse - Heidedag 22 augustus 2004 Verslag Barbecue Jubileum 30 jaar op 18 september 2004	26
Robert Kastelijn	Klein Waterhoen in de Kempen	27
Piet van Happen	Wist u dat...	28

Tekeningen en/of foto's

Geen fotograaf bekend	(pagina 1 t/m 6)
Wim Deeben	(pagina 7, 11, 16, 18, 19, 21, 23, 25)
Hendrik van Kampen	(pagina 8)
Henk Musters	(pagina 21, 25)
Robert Kastelijn	(pagina 24)
Piet van Happen	(pagina 13, 26)
Alfonso Gil Cantabrana	(pagina 26)